

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Teologické nauky, forma studia kombinovaná

**Maxmilián Kolbe jako vzor
pro růst v duchovním životě**

bakalářská práce

Vedoucí práce: Luisa Karczubová, Th.D.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci dne 20. dubna 2013

OBSAH

ÚVOD.....	4
1 Maxmilián Maria Kolbe – život a dílo.....	8
1.1 Kolbeho život	8
2. Kolbe a františkánská spiritualita	15
3 Duchovní impulsy v životě Maxmiliána Kolbeho.....	20
3.1 Kolbe silný slabostí.....	20
3.2. Kolbe poslušný, a tedy svobodný	32
3.3 Kolbe mariánsky autentický a autenticky mariánský	40
ZÁVĚR.....	54
BIBLIOGRAFIE	55
1. Text Bible.....	55
2. Prameny	55
3. Dokumenty církve	55
4. Ostatní literatura	56
5. Elektronické zdroje	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	59
ANOTACE	60

ÚVOD

Během staletí křesťanství kladli mnozí křesťané své šlépěje do stop Ježíše Krista. Život každého z nich je odleskem vítězného Slunce, jež nezapadá, neboť přemohlo všechny temnoty i noc. Nejzářivější jsou světci.¹ Jsou pro nás vzorem následování Pána, velkou inspirací pro plnost života v Kristu a pomocí na cestě k svatosti.² Ať jsou to apoštolové, kteří šli do celého světa a hlásali evangelium, evangelisté, kteří věrně zaznamenali život a dílo našeho Pána, vyznavači, kteří neohroženě vydávali svědectví o Kristu celým svým životem, svaté panny, které si uchovaly čistotu nejen těla, ale i srdce, svatí pastýři, kteří svému stádcu zasvětili celý svůj život, církevní učitelé, z jejichž pokladnice moudrosti čerpáme dodnes, svatí vychovatelé, kteří dbali o rozvoj těla, duše i ducha svých svěřenců a mnohé z nich zplodili pro věčnost, řeholníci, kteří srůstali s Kristem čistým, chudým a poslušným, a na neposledním místě mučedníci, kteří vydali nejvyšší svědectví o své lásce a věrnosti ke Kristu do krajnosti, a to prolitím své krve. Jejich krev volá důrazněji než všechna slova, je pro nás zastavením na cestě k věčnosti, výzvou i povzbuzením.

Úcta ke svatým se šířila už od počátků křesťanství a zvláště kvetla ve středověku. Čím je ale pro nás dnes? V čem nám může prospět? Kam nás vést?

Celková reflexe uctívání svatých by přesahovala možnosti této práce. Když jsem si volila téma práce, uvažovala jsem o volbě světce, který by promlouval do dnešních dní. Zvolila jsem Maxmiliána Marii Kolbeho, patrona složitého 20. století³. Nejen pro jeho bohatý život a činnost, aktuálnost pro dnešní dobu, ale i pro hluboký vztah a úctu, které k němu chovám. Tento světec vstoupil do mého života čerstvě po konverzi, hned po sv. Benediktovi z Nursie a sv. Františkovi z Assisi, a od té doby mě provází jako věrný přítel a ochránce. Bylo logickým důsledkem, že jsem si ho při oblačce zvolila jako svého řeholního patrona. Zpočátku mě fascinoval svou hrdinskou smrtí v koncentračním táboře, kdy se obětoval za neznámého člověka a zemřel místo něj v hladovém bunkru. Později, když se mi dostaly do rukou jeho životopisy, mě uchvátil svým duchovním růstem – bylo dobrodružstvím sledovat,

¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 7-9.

² Srov. KKC 956: „*Nebešťané totiž tím, že jsou důvěrně spojeni s Kristem, upevňují celou církev ve svatosti, neustále se za nás přimlouvají u Otce a podávají mu zásluhy, které získali na zemi skrze jediného prostředníka mezi Bohem a lidmi, Ježíše Krista. (...) Jejich bratrská péče o nás, nám tedy vydatně pomáhá v naší slabosti.*“

³ Tak jej tituloval bl. Jan Pavel II.

jak se z něj stával světec, vidět součinnost jednání Božího a lidského, vnímat jak se vše v životě dá použít pro Boží království a nechat prorůstat do věčnosti⁴, co se stane, když se člověk naplno s celým svým lidstvím odevzdá Bohu skrze Pannu Marii.⁵ Kolbe mě zároveň přitáhl k řeholnímu povolání. Proto je téma práce specifikováno na „Maxmilián Kolbe jako vzor pro růst v duchovním životě“.

Při volbě kapitol jsem postupovala následujícím způsobem. Po úvodu jsou zařazeny dvě úvodní kapitoly. Slouží jako vhled do osobnosti a díla Kolbeho – první z nich se věnuje Maxmiliánově životu a dílu, druhá Maxmiliánovi a františkánské spiritualitě (se speciálním důrazem na jeho žití této spirituality). Třetí kapitola „Duchovní impulsy v životě Kolbeho“ je členěna na tři podkapitoly: „Kolbe silný slabostí“, „Kolbe poslušný, a tedy svobodný“, „Kolbe mariánsky autentický a autenticky mariánský“ a tvoří střed práce. Síla v slabosti, poslušnost vedoucí ke svobodě, vztah a úcta k Panně Marii jsou dle mého názoru tři Kolbeho nejvýraznější a nejtypičtější duchovní rysy, zároveň jsou velmi inspirativní pro současné křesťany. Každý křesťan se v životě potýká se svými slabostmi, a ač si je vědom toho, že Boží síla se projevuje v slabosti, přesto je často náročné slabost přijmout, protože mentalita dnešní doby mluví proti ní všemi možnými způsoby. Otázkou tedy je, jak se smířit se slabostí? Poslušnost je centrem následování Krista a identitou křesťana, dnešní doba ji však bere jako omezení svobody. Kolbeho život je povzbuzením a svědectvím, že poslušnost svobodu neomezuje, naopak k ní vede. Vztah k Panně Marii je v současném křesťanství ambivalentní. Někde se projevuje odpor vůči ní a popírání jejího významu (např. letniční protestanti), jinde bezmezná, až přebujelá úcta hraničící s pověrou a modloslužbou. V této podkapitole je popsán Kolbeho vztah k Matce Boží, neboť jsem přesvědčena, že je zdravým měřítkem mariánské úcty a je nosný pro vybudování autentického vztahu k ní. U tohoto typu úcty je zcela zjevné, že vede ke Kristu a zároveň k Trojici, v žádném případě je nezastiňuje. Má tedy christologický a zároveň trinitární rozměr.⁶

⁴ „Vždyť to, co není přijato (Slovem), není spaseno, na druhou stranu to, co bylo spojeno s Bohem, bude spaseno.“ Řehoř NAZIÁNSKÝ, *Ep. 101*; PG 37, 181. In: C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, 4. vyd., Kostelní Vydří 2010, s. 128.

⁵ Zde nám zaznívá soteriologický převodník sv. Ireneje z Lyonu: „Z bezmezných lásky se stal tím, čím jsme my, aby z nás učinil to, čím je On sám.“ In: IRENEJ, *Adversus haereses 5*, prol.; PG 7, 1120. In: C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, 4. vyd., Kostelní Vydří 2010, s. 128.

⁶ Srov. KKC 971: „Tato úcta (...) je sice jedinečná, ale podstatně se liší od úcty klanění, která se vzdává vtělenému Slovu stejně jako Otci i Duchu svatému, a velmi ji podporuje.“

Při tvorbě práce jsem vycházela z různých pramenů. V první fázi z dostupných biografí přeložených do češtiny⁷: Světlo a stín od W. Kluze⁸, Kronika jednadvaceti dní od S. C. Lorita⁹ a Svatého Maxmiliána Marii Kolbeho od L. Dyczewského¹⁰. Poté i z cizojazyčných biografí, hlavně z německého překladu polského originálu Maksymilian Maria Kolbe od Kingy Strzelecké¹¹, okrajově z německé biografie Hier ist dein Bruder! od Theodora von Vittinghoffa-Schella¹². Další dostupné biografie, jež jsem měla k dispozici, se ukázaly jako ne příliš vhodné, buď byly příliš popularizační, nebo ideologicky zabarvené. V další fázi jsem se seznamovala s Kolbeho spisy, jsou si vědoma toho, že světce můžeme poznat nejlépe právě z jeho díla. Biografie jsou interpretace, mají tedy druhořadý význam. Kolbeho spisy jsou dostupné souborně online v polštině¹³. Polsky bohužel neumím, ale podařilo se mi získat reprezentativní výběr z Kolbeho spisů v angličtině od znalce Maxmiliánovy spirituality Augusta W. Romba – The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV. a kompletní Kolbeho korespondenci v němčině Briefe von 1915 – 1941. Ve své práci se opírám hlavně o první z nich. Později mi byl velkou pomocí sborník vydaný bratry minority u příležitosti Kolbeho blahořečení Bř. Maksymilian Maria Kolbe. Troufla jsem si nakonec i na polštinu.

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi pomohli při psaní práce. Na prvním místě své vedoucí S. Luise Karczubové za její pečlivé vedení, trpělivost, podnětné impulsy a vhledy, taktéž za vedení k textové disciplíně. Dále svým spolusestrám za jejich obětavost a podporu, zvláště S. M. Virginii OSF a S. M. Dominice OSF za komentáře k práci. Má vděčnost patří

⁷ Není nám známo, že by vyšla samostatná biografie o Kolbem z pera českého autora.

⁸ Paralelní biografie esesáka Rudolfa Hösse a Maxmiliána Kolbeho přináší inspirativní postřehy o jejich růstu i mnoho historických faktů včetně citací deníků, dokumentů apod. Nevýhodou je, že autor povětšinou neuvádí odkazy citovaných pramenů.

⁹ Exilový počín. Zajímavá je kompozice knihy, je založená na retrospektivním toku děje, který se odvíjí od popisu posledních dní Kolbeho života v bunkru smrti. Místy však sentimentální.

¹⁰ Dle našeho názoru nejpřínosnější biografie dostupná v češtině. Profesor Leon Dyczewský OFM Conv. je věhlasný znalec kolbiánské spirituality světového formátu. Kniha je hodnotná pro svou objektivitu, zároveň pro množství citací ze sebraných spisů světce. Po každé kapitole následuje poznámkový aparát s uvedením původu citací.

¹¹ Tento životopis je také velice detailní, cenná jsou zde propojení Kolbeho života a díla s kontextem národních (polských) i světových dějin, politické i kulturní situace.

¹² Zde jsou zajímavé psychologické vhledy do Kolbeho nitra.

¹³ Pisma św. Maksymiliana Kolbego. *Niepokalanów* [online]. 2008 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.niepokalanow.pl/pisma>

i Anně Burianové za její pomoc při jazykových a formálních úpravách ve finální fázi práce. V neposlední řadě děkuji také sv. Maxmiliánovi, kterému tuto práci věnuji, za jeho přátelskou přímluvu, jeho život a dílo.

1 Maxmilián Maria Kolbe – život a dílo

1.1 Kolbeho život

Než přistoupíme k analýze duchovních impulsů v duchovním životě Maxmiliána Marii Kolbeho, je třeba alespoň v nárysu načrtnout jeho základní biografii.

Rajmund Kolbe se narodil 8. ledna 1894 v Zduňské Wole v Polsku. Polsko v této době nebylo samostatné, bylo rozděleno mezi Rakousko-Uhersko a Rusko. Zduňská Wola spadala do ruského záboru. Pro Poláky coby hrdý a svobodmilovný národ to nebyla snadná situace. Pro Rusy byli Poláci méněcennými občany, levnou pracovní silou. Na školách se děti musely učit rusky, měna byla rovněž ruská (kopejky), občané nemohli svobodně cestovat do jiných zemí, kulturní i církevní polský život byl okupanty brzděn, řeholním řádům byla, až na malé výjimky, zakázána činnost. Rusové z pochopitelných mocenských důvodů nechtěli podporovat polský národ v rozvoji, jejich útlak však přímou úměrou zvyšoval touhu národa po samostatnosti a svobodě. To se odrazilo i na rodině Kolbeů.

Rajmundův otec Julius Kolbe byl horlivým vlastencem a přirozenou autoritou. V jeho domě se scházeli muži, aby rokovali o současnosti i budoucnosti Polska. Julius se podílel na rozšiřování ilegálního vlasteneckého tisku a vybudování tajné polské katolické knihovničky pro dělníky, a k vlastenectví vedl i své tři syny Františka, Rajmunda a Josefa. Po vypuknutí první světové války byl jedním z prvních, kteří přeběhli hranice Ruska, narukoval pak jako dobrovolník do rakouské armády, aby bojoval za svobodu své vlasti. Pro své schopnosti byl určen velitelem pěší jednotky, jež byla naneštěstí zanedlouho zajata Rusy. U Juliuše objevili ruské dokumenty a jako vlastizrádce ho oběsili. Rajmundův starší bratr František opustil řád minoritů a také narukoval jako dobrovolník do rakouské armády. Po válce se chtěl vrátit k bratřím zpět, ale nebylo mu to umožněno. Také Rajmund odmalička toužil po tom, aby mohl bojovat za svobodu Polska, ovšem pod vedením Neposkvrněné. Časem však pochopil, že tento boj nemá být fyzický, ale duchovní.

K hlubšímu pochopení Rajmundova života je nutné si všimnout i hlubokých hospodářsko-společenských změn, ovlivněných nástupem kapitalismu, jimiž procházela oblast ruského záboru na konci 19. století. Pro drobné řemeslníky nastává krize, nemohou se uživit, a tak opouštějí své domovy, kde žily jejich rody po staletí, a začínají se stěhovat do nově vznikajících měst a pracovat ve fabrikách, které potřebují rozšířit řady zaměstnanců. Vzniká dělnická třída. Dělníci doufají, že zde najdou existenční oporu a budou se moci lépe uživit, opak je většinou pravdou. Ocítají se v bezvýchodné situaci.

Rajmundovi rodiče Julius a Anna Kolbeovi byli tkalci, ale podobně jako mnozí jiní se museli své soukromé dílny vzdát. Obchodníci, zvláště židovští, je odírali natolik, že neměli žádný výnos. Východiskem se zdálo být přestěhování se do Lodže a přijetí práce v textilní fabrice. Dělníci zde žili v otřesných a zdraví i životu nebezpečných podmínkách. Pracovali do úmoru za minimální plat, byli vykořeneční ze svého prostředí, bydleli v boudách, kde se o hygienu nedbalo. Není tedy divu, že mnohé z nich provázela apatie a bezmoc, což se odráželo na mravním úpadku měst a rostoucí kriminalitě. Nejhorší na tom byly děti, často nedostávaly přiměřenou stravu a ošacení, dospělí na ně neměli čas. Když povyroستly, samy pracovaly ve fabrikách. Kolbeovi byli kvůli svým synům těmito podmínkami a hlavně nemorálním klimatem znepokojeni a rozhodli se, že se přestěhují do menší obce, do Pabianic. Zde si založili obchůdek. Ten ovšem téměř zkrachoval, protože zadlužení dělníci neměli z čeho platit a Kolbeům jich bylo líto. A tak se Julius s Annou museli opět vrátit k práci ve fabrice.

Situace rodičů, dělníků, kterým synové pomáhali, jak jen mohli, i častá stěhování¹⁴ ovlivnily Maxmiliána nakonec v dobrém. Získal sociální citění a celý život byl s těmi nejchudšími a nejbídnějšími solidární. To se později odrazilo i v jeho apoštolátu – měl dva doktoráty z filosofie a teologie, a to mu umožnilo o to lépe působit mezi jemu blízkými, obyčejnými a nevzdělanými. S ohledem na ně (a zároveň v kontextu jeho vytíženosti) psal jednoduchým a srozumitelným stylem a časopisy se snažil vydávat tak, aby byly co nejdostupnější pro co největší počet lidí. Častá stěhování v Rajmundově dětství přispěla k jeho snadné adaptaci v novém prostředí. Nejvíce však mu pochopitelně dali do vínku rodiče.

Anna a Julius byli hluboce zbožní lidé. V roce uzavření sňatku vstoupili do třetího řádu sv. Františka, byli nejen horliví františkáni, ale i mariánští ctitelé. Žili skromně a chudě, a i když měli příležitost zbohatnout, nevyhledávali ji. Maxmilián po svých rodičích a ze svého okolí přijal františkánské základy – umění prožívat chudobu duchovně, lásku ke skromnému jednoduchému životu, taktéž kajícínost, poutnickou spiritualitu a lásku a úctu k práci duševní i fyzické. Pod vedením rodičů se u něj rozvíjela horlivá mariánská úcta, zapálenost pro národ a schopnost obětovat se. Po mamince Anně zdědil cílevědomou, i když poněkud perfekcionistickou a někdy rigidnější povahu, také náročnost na sebe samého a smysl pro pořádek a věrnost, po svém otci zase energičnost, odvahu, živost, velkodušnost, nezdolnost, vůdcovské schopnosti a nadhled.

¹⁴ I v Pabianicích se několikrát stěhovali z bytu do bytu.

Důležitým rokem v rodině Kolbeů je rok 1907, kdy se dva nejstarší synové František a Rajmund pod vlivem lidového misionáře P. Peregrina Haczely OFM Conv. rozhodli vstoupit do malého semináře řádu minoritů ve Lvově. Lvov se nacházel v rakouském záboru, a chlapci proto museli překročit hranice za pomoci svého otce tajně. Byl to pro ně hrdinský čin a často na něj před studenty vzpomínali. Oba chlapci František i Rajmund jsou dobrými studenty, avšak Rajmund je nadanější. Vyniká v matematice a fyzice, rozvíjí se u něj logické a technické myšlení. Ve volném čase přemýšlí o všelijakých vynálezech nebo sní o tom, jak osvobodí Polsko a sprádá nejrůznější strategické plány. Zároveň je hluboce zbožný a při jedné mši se zasvětil Panně Marii pro boj za Polsko. Když zkoumá sebe sama, začíná prožívat nejistotu v otázce svého řeholního povolání, uvažuje, zda by neměl být spíše vojákem. Zdá se mu totiž, že všechny jeho dary na to ukazují a že jedinec tak může bojovat za Pannu Marii a Polsko. Bojí se promarnit svůj život. Přesto nakonec v roce 1910 do noviciátu bratří minoritů vstoupí. Při oblačce přijímá jméno Maxmilián. Toto období nejistoty vystřídají skrupule, ale i s nimi za pomoci svých spolubratří svede vítězný boj, a tak v roce 1911 skládá své první sliby. Při nich z úcty k Panně Marii přijímá druhé jméno Maria.

Představení vnímají jeho hlubokou zbožnost a velké nadání, Maxmilián se zdá být velkou nadějí pro rozvoj provincie, proto ho spolu s dalšími šesti bratry kleriky posílají na studia do Říma. Zde se rapidně zhorší Maxmiliánův zdravotní stav. Nežádá ale žádné úlevy a navenek na sobě nedává nic znát. Učí se přijímat svou slabost a kříž je jeho učebnicí. V roce 1914 skládá slavné sliby chudoby, čistoty a poslušnosti.

O rok později získává doktorát z filosofie na Gregorianě a začíná studium teologie na koleji sv. Bonaventury. Kromě studií se Maxmilián ještě stále věnuje matematice a fyzice a promýšlí technické vynálezy. Zvláště se zajímá o možnost letu člověka na Měsíc, promýšlí tzv. eteroplán, o němž pak mluví vědci s úctou jako o geniálním předchůdci rakety.¹⁵ Ve volném čase nasává atmosféru Říma, fascinují ho místa spjatá s mučednictvím a ve svém srdci vnímá touhu po podobné smrti.

Na koleji sv. Bonaventury v Římě je rektorem P. Štěpán Ignudi, poctivý kněz oddaný svaté církvi a odpůrce jejích nepřátel, zvláště svobodných zednářů. Maxmilián jej vnímal jako velký vzor. V roce 1917 slaví zednáři výročí svého založení a s velkou drzostí vedou agresivní kampaň vůči církvi. Kolbe vnímá, že je třeba bojovat za církev aktivně pod vedením Neposkvrněné. To, co v něm celou dobu kvasilo, nyní uzrává – v seminární kapli během

¹⁵ Srov. M. BIELICKI, Etereoplan Ojca Maksymiliana. In: *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 179-181.

meditace obdrží vnuknutí, že má založit aktivní mariánský spolek, který by bojoval za Neposkvrněnou proti všem nepřátelům církve. Spolek, který je naplněním jeho předchozích snů, nese název Rytířstvo Neposkvrněné. Přidává se k němu prvních pět členů a je jim uděleno dokonce i ústní požehnání Benedikta XV.

V roce 1918 je Maxmilián vysvěcen na kněze a primiční mši slouží v kostele sv. Ondřeje delle Frate u oltáře, kde se zjevila Neposkvrněná Židovi Ratisbonnovi, který po svém obrácení zemřel jako horlivý misionář v Palestině. V roce 1919 Kolbe získává doktorát z teologie a vrací se zpět do Polska, které rok předtím získalo samostatnost. Je tedy sice svobodné, ale zároveň velmi chudé a zaostalé.

Kolbe začíná působit v klášteře v Krakově. Jeho spolubratři a představení z něj však jsou zklamaní. Namísto energického mladíka plného sil se vrátil nemocný a osláblý idealista, který mluví jen o Neposkvrněné. Zdá se jim, že se k ničemu praktickému nehodí. Představení jsou poněkud bezradní, a tak jej pošlou přednášet církevní dějiny. Neposkvrněná však Kolbeho neopouští, a ten se nevzdává. Pod jejím vedením se snaží založit Rytířstvo i v Polsku a začíná rozvíjet tiskařské plány přes výsměch a skepsi okolí i minimum podpory od představených, kteří nemají peníze na to, aby podporovali Kolbeho „ztřeštěnosti“. Navzdory tomu všemu Rytířstvo nezaniká, ba naopak. V roce 1922 je schváleno v Římě kardinálem Basilem Pompilim jako zbožný spolek a téhož roku vychází v Krakově první číslo časopisu Rytíř Neposkvrněné o pěti tisících výtiscích! Kolbe si získává jako nástroj Neposkvrněné srdce lidí svou autentičností, nadšením i hloubkou vztahu k ní.

Představení vidí Kolbeho úspěchy i evangelizační zapálení a posílají ho do Grodna, kde by měl mít dle jejich názoru jednak lepší zdravotní podmínky, jednak prostory vhodné pro vydavatelství. Na pomoc dostává dva bratry. Mnozí spolubratři se však na Kolbeho vydavatelské počiny dívají s podezřením a nedůvěrou, zdá se jim, že to není činnost vhodná pro řeholníka a už vůbec ne pro kněze. Oponují tím, že tyto technické vynálezy nejsou ve shodě s duchem svatého otce Františka. Kolbeho úspěchy však mluví samy za sebe – v roce 1924 je vydáno 12 000 výtisků almanachu, jsou rozebrány beze zbytku. Kolbe promýšlí souběžně etiku katolického novináře a účastní se roku 1926 prvního polského katolického kongresu. Jeho výzva k novinářům k zodpovědnosti za text i nutnosti osobního hlubokého duchovního života se zde bohužel setkává s minimální odezvou. Mezitím bratři tiskaři vidí, že prostředí kláštera v Grodnu již nevyhovuje potřebám Rytíře. Maxmilián pojímá ideu města zasvěceného Neposkvrněné a jejímu dílu. V roce 1927 po jistých nesnázích získává na zásah Neposkvrněné zdarma pozemek od knížete Drucki-Lubeckého v Terezíně nedaleko Varšavy, kde tento ideál spolu se svými sedmnácti věrnými realizuje duchovně i fyzicky. Bratři si

vystaví klášter od základů až po střechu vlastníma rukama za pomoci knížecích poddaných. Klášter v podobě řady jednopatrových dřevěných budov, či spíše bud, je v polských podmínkách zcela netypický. Kolbe chtěl, aby byl františkánský a mariánský duch žít nejen v oblasti duchovního života, ale ve všech.

V této době už v provincii nikdo nepochybuje o kvalitách „slabého snílka“, kterým ještě před osmi lety mnozí pohrdali. Téhož roku získává Maxmilián od generálního představeného řádu čestný titul „magisterium řádu“ a je jmenován představeným Niepokalanówa. V roce 1928 se sem z Krakova stěhuje noviciát a Kolbe je jmenován novicmistrem. Dostal k tomu od provinciála výsadu přijímat kandidáty. V jejich výběru je velmi náročný, ale zároveň spravedlivý – nezáleží mu na původu, nikdy nedělá rozdíly mezi bohatými a chudými, vzdělanými a nevzdělanými, slabými a silnými. Po svých novicích vyžaduje naprostou oddanost Marii a Bohu, horlivost, poslušnost a lásku k chudobě, alespoň v zárodku. Vidí-li opak těchto vlastností, bez zaváhání posílá adepty na řeholní život zpět domů. Zároveň vnímá potřeby mladých lidí, nechá jim dokonce vystavět volejbalové hřiště (což byl v té době nevídaný počín) a dbá i na jejich rekreaci a odpočinek. Přísnost vyvažuje svou rostoucí otcovsko-mateřskou vřelostí. V roce 1929 dostává Maxmilián povolení založit v Niepokalanówě malý seminář.

Lidsky je Kolbe na vrcholu, v jeho srdci se však ozývá neklid, touží, aby Neposkvrněnou poznali všichni. Touží být jejím heroldem a zachránit duše všech ubohých lidí, a stejně jako František odešel k sultánovi, prosí i Kolbe svého provinciála, aby směl opustit své úřady, svůj milovaný Niepokalanów a jít na misie na Dálný Východ. Představený je v šoku, Kolbe neumí žádný východní jazyk, nemá finance, stále má vážné zdravotní problémy a nezná ani cíl své cesty. Tvrdí, že ho k tomu volá sama Neposkvrněná. Po zkušenostech s Maxmiliánovým předchozím životem a dílem mu představený nechce bránit, a Maxmilián tak s nadšením a s odevzdaností do vůle Neposkvrněné vyráží roku 1930 na cestu s jedním zavazadlem a několika bratry.

Cílem jeho cesty se stane Nagasaki v Japonsku. Zde za pomoci rostoucího okruhu přátel a spolupracovníků zakládá Zahradu Neposkvrněné, Mugenzai no Sono, a vydává Seibo no Kishi, Rytíře Neposkvrněné v japonštině. Pomýšlí také na založení mariánské akademie. V roce 1932 se vydává na krátkou cestu do Indie s cílem založit v této zemi v nedaleké budoucnosti další město Neposkvrněné.

V roce 1936 Kolbe jako již několikrát předtím odjíždí na provinční kapitulu do Polska. Je zvolen představeným Niepokalanówa. Z poslušnosti úřad přijímá.

Po vypuknutí druhé světové války roku 1939 mnozí Kolbeho varují, aby utekl do zahraničí, protože se ho budou chtít nacisté zbavit. Kolbe je na rozpacích, cítí, že by měl zůstat se svými, ale v rámci svého celoživotního postoje poslušnosti jde za představeným. Ten rozhodne - zůstat. Přes Niepokalanów se přežene válečné běsnění. Bratry na nějakou dobu odvezou a zavřou do internačních táborů. Na svátek Neposkvrněné jsou znenadání propuštěni na svobodu. Maxmilián v Niepokalanówě poskytuje útočiště válečným uprchlíkům, tajně ukrývá pronásledované nacismem i Židy. Někteří bratři se s jeho vědomím a svolením zapojují do odbojové činnosti jako spojky či padělatelé dokladů. Z vydavatelského centra se stane obrovský tábor s pekárnou, dílnami a zemědělskými staveními. Hlavní činností je však nepřetržitá adorace Nejsvětější svátosti oltární, Kolbe totiž vnímá nesmírnou důležitost klanění se svátostnému Kristu v těchto nesnadných dobách a požehnání z něj plynoucí pro společenství, národ i církev.¹⁶

Kolbe přemýšlí, jak povzbudit Poláky. Snaží se několikrát německé úřady odvážně přesvědčit, aby mohl tisknout Rytíře. Obdrží jednorázové povolení a v lednu 1941 vychází číslo o 120 000 výtiscích. Dne 17. února téhož roku je Kolbe spolu s dalšími čtyřmi bratry zatčen gestapem a uvězněn ve varšavské věznici Pawiaku.

Dne 28. května je převezen s transportem vězňů do koncentračního tábora v Osvětimi, kde dostává číslo 16 670. Vyniká zde ctnostmi a navzdory krutému zacházení si uchovává pokoj i naději. Je povzbuzením pro své okolí. Jeho životní cesta oběti pak vyvrcholí, když nabídne svůj život za neznámého spoluvězně. S dalšími devíti vězni je umístěn do bunkru smrti a odsouzen k smrti hladem a žízní. Celkem 21 dní vydrží naživu, posiluje spoluvězně, modlí se s nimi, zpovídá je. Dne 14. srpna 1941 o vigilií Nanebevzetí Panny Marie je usmrcen fenolovou injekcí.

Roku 1947 je zahájen informační proces v Padově, neboť v Polsku vládne komunistická diktatura. Kolbe je blahořečen dne 17. října 1971 Pavlem VI. a roku 1982 jej svatořečí blahoslavený Jan Pavel II. Je uctíván jako patron novinářů, pracovníků v masmédiích, dárců krve, drogově závislých, vězňů, politických vězňů, rodin, Hnutí pro život a radioamatérů.

1.2 Kolbeho dílo

Kolbe byl literárně velmi plodný. Jeho psaní bylo podřízeno pastoračně-misijním potřebám. Těžiště jeho práce bylo mariologické, s ucelenou monografií o Panně Marii se

¹⁶ Kolbe jako vzorný syn sv. Františka byl horlivým ctitelem eucharistického Krista. Kdykoliv mohl, zastavil se alespoň na malou chvíli do kaple, aby Jež uctil a načerpal sil do dalšího díla.

ovšem nesetkáme.¹⁷ Odpovídá to jeho povaze. Svoje síly dal do služeb druhým jako redaktor i přispěvatel článků do mariánských časopisů. Sám založil v roce 1922 časopis Rytíř Neposkvrněné s cílem přilákat co nejvíce duší k užšímu vztahu s Pannou Marií a následně s Kristem, a zapálit duše k apoštolátu druhých. V roce 1938 vydává první číslo časopisu Miles Immaculatae v latině, to bylo zaměřeno na kněze a řeholníky. Přispíval i do dalších časopisů, které vydávali jeho spolubratři v Niepokalanówě, a to sice do časopisu pro děti Malý rytířek Neposkvrněné a do Malého deníku, který komentoval aktuální události v Polsku.

Kromě novinářských příspěvků se dochovaly jeho vlastní záznamy – deníky z exercicií a obnov, přednášky, poznámky k technickým vynálezům i bohatá korespondence. Péči polských bratří minoritů jsou dostupné jeho sebrané spisy online (srov. Úvod), knižně je nám známo, že vyšly i v italštině. V angličtině zatím vyšly jen komentované vybrané spisy¹⁸.

V následujícím textu se budeme věnovat těm duchovním rysům, které se u Maxmiliána během jeho duchovního růstu silně rozvinuly, jsou pro něj typické a jsou inspirativní i pro naše současníky. Je to síla v slabosti, poslušnost, která přináší svobodu, a vztah k Panně Marii. Na počátku se podíváme, jak v otci Maxmiliánovi rostla františkánská spiritualita.

¹⁷ Mariologické myšlenky Kolbeho se snažil uspořádat Jerzy Domański ve své knize: J. DOMAŃSKI, *Myšlenky sv. Maxmiliána M. Kolbeho o Panně Marii*, 2. vyd., Olomouc 2007.

¹⁸ Jedná se o A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilan Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007.

2 Kolbe a františkánská spiritualita

Kolbe byl členem prvního řádu sv. Františka, menším bratrem tzv. konventuálem¹⁹, byl do františkánství zasazen a rostl v něm. To se hluboce odrazilo na celém jeho životě i na osobní spiritualitě. V Kolbeho spisech však nezabírá františkánství přední místo, spíše prosvítá mezi řádky. Hlavní místo patří Neposkvrněné. Někteří jeho spolubratři tím byli znepokojeni, dokonce i jeho vlastní bratr a zároveň spolubratr Alfons. Zdálo se jim, jakoby Kolbe razil poněkud odlišnou spiritualitu, spiritualitu mariánskou, na úkor františkánské, což dokládá Alfonsův deník²⁰ i dopis matky Kolbeové Alfonsovi k svátku.²¹ To by ovšem bylo nepochopením Kolbeho. Sám totiž razil zásadu, že pro něj a jeho bratry není tak důležité o sv. Františkovi a františkánství hovořit, ale Františka následovat svým každodenním životem, zvláště pak chudobou, to je pravým františkánským svědectvím. Maxmilián usiloval o to, aby se františkánský řád znovu obnovil a načerpal sil, aby duch řádu kvetl, jak to můžeme vidět např. v Kolbeho řeči k řeholníkům před jejich odjezdem do nového kláštera Niepokalanowa: „*V tomto novém klášteře musí být naše vydání úplné. Musí tam kvést duch řádu v celé své kráse; budeme především zachovávat poslušnost. Bude tam vládnout chudoba – podle sv. Františka. Bude mnoho práce, mnoho utrpení a veškerého nepohodlí. Náš řád, naše posvátné stanovy a všechny řeholní předpisy budeme plnit se vši přísností, protože Niepokalanów by měl být a musí být vzorem řeholního života*“.²²

Pojďme se nyní podívat na typické prvky františkánské spirituality a jejich projevy v životě sv. Maxmiliána.

Co je klíčové pro františkánskou spiritualitu? Na začátku Potvrzené řehole z roku 1223 čteme: „*Ve jménu Páně! Začíná život Menších bratří. Řehole a život Menších bratří jest*

¹⁹ Během staletí se první řád sv. Františka vlivem diskusí o pojetí chudoby rozštěpil na tři hlavní větve: bratry konventuály OFM Conv., bratry menší OFM a nakonec bratry kapucíny OFM Cap.

²⁰ „*Ztroskotal jsem. Když jsem nenašel františkánské ideály v žádném našem klášteře, těšil jsem se, že nové působiště (roz. Niepokalanów) vznikne přesně podle nich...Teď poznávám stále jasněji, že jsem se zklamal (...)* Já jsem hledal františkánské ideály! Přitom tady se zdraví ‚Maria‘, jediná úcta patří jí, s malou výjimkou pro sv. Terezičku.“ In: L. DYCZEWSKI, Svatý Maxmilián Maria Kolbe, Brno 2005, s. 144.

²¹ „*Ještě jedna otázka, na níž mi velmi záleží. Je-li již ve vaší rozšířené kapli oltářík našeho svatého otce Františka? Je-li již uctíván nejenom uvnitř od svých synů, ale také navenek, veřejně? (...) Působí mi velkou bolest, když vidím lhostejnost synů či dcer ke svému otci Františkovi, neboť jeho prvenství vyžaduje již pouhá spravedlnost.*“ Srov. Tamtéž, s. 144.

²² Tamtéž, s. 138.

*zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě. Bratr František slibuje poslušnost a úctu panu papeži Honoriovi a jeho řádným nástupcům a římské církvi. Ostatní bratři jsou povinni poslušností bratru Františku a jeho nástupcům.*²³ Život a řehole celé františkánské rodiny je zachovávat svaté evangelium, život podle evangelia Ježíše Krista.²⁴ Tento světec se snažil žít podle evangelia naplno. Pochopil, že centrem evangelia je Kristus a nezbytnou podmínkou života podle evangelia je Krista následovat, a to nelze jinak než vzít na sebe svůj kříž a jít, kamkoliv půjde On, dokonce i sám sebe zmařit, ztratit svůj život, aby byl znovu nalezen nově a trvale v Kristu (srov. Mk 8,34-35): „*Následuj mě*“ (Mt 19,21): *Tak něžně Tě Ježíš volá už od začátku tvé existence. „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě“ (Mt 16,24) – to je nezbytná podmínka.*²⁵ Maxmiliánovo učednictví výstižně vyjadřuje vstupní antifona z jeho obřadu blahořečení: „*Kdo mně chce sloužit, ať mě následuje, a kde jsem já, tam bude i můj služebník*“ (Jan 12,26) a jeho zpodobnění s Kristem závěrečná modlitba z breviáře v den jeho památky: „*Bože, tys naplnil svatého kněze a mučedníka Maxmiliána láskou k Neposkvrněné Panně Marii a dávals mu sílu, aby z lásky k nesmrtelným duším byl ochoten položit život za své bližní a stal se podobným tvému Synu i ve smrti; dej i nám poznat, že tě nejlíp oslavujeme, když neúnavně sloužíme druhým. Skrze tvého Syna...*“²⁶

Dalším výrazným prvkem je život bez vlastnictví – tedy radikální evangelní chudoba, nikoliv po způsobu prvotní církve, jak tomu je například u benediktinů, ale po vzoru Ježíše a apoštolů. Chudoba byla pro Maxmiliána podobně jako pro Františka věrnou družkou, vyjadřoval se o ní s úctou, byla pro něj největším svěděním o autentičnosti života řeholních bratří, lámáním ledů kulturních předsudků a zároveň i jejich největším bohatstvím: „*Chudoba jako základní charakteristika Řehole vytváří kapitál, který umožňuje jejím členům soutěžit s finančními giganty (...). Neboť chudoba je nevyčerpatelné bohatství Božské prozřetelnosti. Obzvlášť tady v Japonsku si to uvědomujeme. Kdybychom si dovolili jakýkoliv komfort, nemohli bychom už dále fungovat. Tak nás ovšem podporuje, kdokoliv si to může dovolit. Náš překladatel profesor Yamaki, který nám pomáhá nejvíce, je rodilý Japonec a metodista, je v této církvi kazatelem. Nicméně jeho zájem o katolicismus narůstá a náš chudý otec*

²³ *Františkánské prameny I*, 2. vyd., Olomouc 2001, s. 26.

²⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 9.

²⁵ *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 34.

²⁶ *Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním*, 3. vyd., Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 1467.

*František je jeho ideál. Proto jsou dvě věci, které Niepokalanów nemůže opustit za žádných podmínek: je to jeho cíl – Neposkvrněná – a jeho poklad – chudoba.*²⁷ Jeho pojetí chudoby bylo funkční, to, co později dozrává ve vyjádřeních Druhého vatikánského koncilu: bratři sami měli žít velmi chudě – Maxmilián vlastnil jen dva hábity, ošoupaný kabát, o boty se často dělil s jiným spolubratrem, ale hmotné prostředky, kterých se jim dostávalo, měli jako moudří a rozvášní správci věnovat apoštolátu. Maxmilián si byl vědom, jak technický pokrok může pomoci šíření evangelia – vybavil tedy své nakladatelství nejmodernějšími stroji, jako jeden z prvních v Polsku měl ve svém klášteře rozhlasovou stanici, zajímal se i o promítání filmů, dokonce chtěl pořídit letadlo a vystavět letiště, dva bratry poslal na kurs pilotování. Maxmiliánův postoj ohledně chudoby asi nejvíce vystihuje svědectví jeho spolubratra Mansweta Marczewského:

*„Co se ovšem týkalo Božích věcí nebo spásy duší, otec Maxmilián nekladl chudobě nějaké hranice. Často nám opakoval, že všechny vynálezy a vymoženosti nejmodernější techniky by měly na prvním místě sloužit Bohu, a až potom lidskému pohodlí. Proto v Niepokalanówě vybavoval své nakladatelství novými a zdokonalenými stroji, přestože byly drahé. Jednou otec Maxmilián řekl, jak si představuje soudobého řeholníka: v záplatovaném hábitu a spravovaných botách v nejmodernějším letadle, je-li to třeba pro slávu Boží a spásu duší.*²⁸

Maxmilián sám zažil, že to byla právě chudoba, která získala bratřím na misiích přízeň v očích velice zdrženlivých Japonců – nevěřících i buddhistů. Když viděli, jak bratři žijí – jedli jen nemaštěnou rýži a pili vodu – všichni bydleli ve skromném příbytku či spíše brlohu a neměli zde ani židle, ani stoly, rozhodli se jim pomáhat.²⁹ Rovněž vnímal, že jeho polští současníci byli velmi citliví na majetek řeholníků – kdosi se vyjádřil, že chudí bratři žijí v palácích – Maxmilián tedy vystavěl Niepokalanów tak, aby zdejší budovy vydržely jen jednu generaci a byly tak skromné, nebo pokud možno skromnější než budovy okolní, to proto, aby nemohly být záminkou k pohoršení.³⁰ Maxmiliánovo pojetí chudoby je jistě velmi inspirativní i dnes. Zvláště aktuální je pro františkánskou rodinu, kde se chudoba jako jádro spirituality neustále probírá a někdy to vede ke slovíčkaření a následným mlácením okolních spolubratrů a spolusester – co je ještě chudé, a co už nikoliv. Není doopravdy chudé například

²⁷ Srov. Dopis z 9. prosince 1930. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 55-56.

²⁸ L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 148.

²⁹ Srov. W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 66-67.

³⁰ L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 152-153.

být bez notebooků? Co na tom, že pak nám bude stát práce, studium i apoštolát, protože nás bude deset nervózně obcházet kolem jednoho počítače, hlavně když jsme chudí. Maxmilián pro sebe toto téma vyřešil: sám osobně být chudý, ale pro bližní dát všechno, vše rozdat – hlavně svůj čas a sebe sama, aby člověk mohl získat drahocennou perlu, poklad, který mol neničí a rez nekazí (srov. Lk 12,33).

Po životě podle evangelia a chudobě je dalším sloupem františkánství snaha o neustálé obrácení/ kajicnost: *„A my všichni Menší bratři, neužiteční služebníci, pokorně a naléhavě prosíme všechny, kdo chtějí ve svaté katolické a apoštolské církvi sloužit Bohu, našemu Pánu: (...) Vytrvejme všichni společně v pravé víře a v pokání, neboť jinak nemůže nikdo být spasen.“*³¹ Sám sv. Maxmilián kajicnost/ pokání často ve svých dopisech zdůrazňoval, ovšem ne pokání pro zásluhy či jako duchovní výkon, ale pokání z lásky vedoucí nakonec k Lásce: *„Je pokání nezbytné? Ježíš na něm trval nevyvratitelným způsobem a stejně i Neposkvrněná. Když mluvila k Bernadetě, naznačila, že chce, aby se kázalo každému o pokání. Jak bychom měli činit pokání? (...) Ježíš nás vybízí, abychom nebyli smutní, když činíme pokání, ale aby naše pokání pramenilo z lásky. (...) Pokání můžeme dělat v každém okamžiku svého života za předpokladu, že je děláme s láskou.“*³² Maxmilián rovněž viděl v pokání prostředek obnovy světa: *„Náš řád se nazývá, a ve skutečnosti tomu tak i je, řádem pokání. Pokání dělá a káže je. Podívejte se, čtyři roky po vyhlášení dogmatu Neposkvrněného početí, vidíme ji (roz. Marii), jak říká: ‚Pokání, pokání, pokání!‘ A kdo po nás chce, abychom kázali tomuto zkaženému světu potřebu pokání? Neposkvrněná. Dovolme jí, aby mohla hlásat pokání skrze náš řád, tak aby došlo k obnově duší.“*³³

Neméně důležitým prvkem je i minorita, dle níž se bratři františkáni nazývají Menší bratři neboli minorité³⁴. Ve františkánství se minorita praktikuje i jako vzájemná rovnost bratří, projevovaná vzájemnou úctou, respektem i služebností, přičemž největším služebníkem

³¹ *Františkánské prameny I*, 2. vyd., Olomouc 2001, s. 24.

³² Osnova přednášky Pokání pochází z lásky z r. 1940. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 188-199.

³³ Dopis z 28. února 1933. In: *Tamtéž*, s. 80.

³⁴ *„Vždyť to byl František, kdo položil základy k řádu Menších bratří a kdo řádu toto jméno dal. Když totiž v řeholi napsal: ‚A mají být menší‘, když větu vysvětloval, řekl: ‚Chci, aby se toto bratrstvo nazývalo řád Menších bratří.‘ A jako opravdoví Menší bratři, kteří jsou všem podřízeni, hledali pro sebe vždy nízkou práci a málo hodnocenou službu, kde se jim dalo lehce křivdit. Tak chtěli stavět základy na pevné půdě pravé pokory, aby v nich s požehnáním nebes vyrostla duchovní stavba ctností.“* *Františkánské prameny I*, 2. vyd., Olomouc 2001, s. 124-125.

pak má být představený – jako ministr (z lat. minister – služebník svých bratří).³⁵ Maxmilián se snažil žít prostě, jednoduše a pro své spolubratry si jako představený vždy udělal čas bez ohledu na to, zda řešili záležitosti obtížné nebo triviální.

V neposlední řadě je ve františkánské spiritualitě podstatné společenství neboli fraternita. Společenství³⁶ je pulzujícím srdcem františkánství, jak to vyjadřuje i rčení „františkán bez společenství není františkán“. Už sv. František píše: „Pán mi dal bratry“. Pro františkány je společenství bratří a sester opravdovým darem, kde každý dává, ale i přijímá, vydává a daruje sám sebe, aby se mohl nalézt po způsobu vztahů v Nejsvětější Trojici.³⁷ Maxmilián do vztahů ve společenství postupně dorůstal – jako mladší spíše vnímal, že je důležité přesně plnit řádové předpisy, a žil hodně ve svém vlastním světě ideálů a myšlenek na technické vynálezy. Časem však pochopil, že pokud chce žít opravdu plnohodnotným životem, musí dát ze sebe to nejlepší, musí se pro své bratry nasadit cele, být s nimi nejen tělem, ale celým svým bytím. Jistě mu k tomu pomohlo i jeho společenství Rytířstva Neposkvrněné a touha po obrácení duší. Proměna v něm se udála tak silně, že v letech, kdy vykonával službu představeného, o sobě mluvil jako o duchovním otci i duchovní matce a své podřízené oslovoval: „moji milovaní synové či synáčkové“.³⁸ Jako zralý křesťan a františkán tedy převzal ve společenství svůj díl zodpovědnosti a rozvinul v sobě duchovní otcovství/mateřství.

Po krátkém úvodu o Kolbem a františkánské spiritualitě se budeme věnovat impulsům aktuálním pro duchovní život.

³⁵ Srov. *Františkánské prameny I*, 2. vyd., Olomouc 2001, s. 53.

³⁶ Důležitost společenství je několikrát potvrzena i v *Instrukci Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, zvláště v článku 22.

³⁷ Srov. C. V. POSPÍŠIL, *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*, 2. vyd., Praha 2010, s. 71-72. „Ba i sám Pán Ježíš svou modlitbou k Otci, ať všichni jsou jedno (...), jako my jsme jedno (Jan 17,21-22), otvírá výhledy pro lidský rozum nedostupné, když naznačuje, že je jakási podobnost mezi jednotou Božích dětí v pravdě a v lásce. Tato podobnost ukazuje, že člověk, jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého, může sám sebe plně nalézt jen v opravdovém darování sebe samého.“ (LG 1). To ovšem platí jedině proto, že právě Trojjediný je sám v sobě bezvýhradným úkonem sebedarování Otce Synovi a Syna Otci, přičemž oním vzájemným Darem je Duch svatý.“

³⁸ Srov. Dopis z 9.4.1933. In: A. W. ROMB, *Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 87. Nebo Dopis z 1. listopadu 1940. In: *Tamtéž*, s. 200.

3 Duchovní impulsy v životě Maxmiliána Kolbeho

Jak jsme mohli vidět, život Maxmiliána byl velice rozmanitý a bohatý na události. Nejen na ty vnější, ale i vnitřní. Světcova osobnost procházela vývojem jako každá jiná. Vždyť ani svatým se člověk nestává ze dne na den.

Kolbe mnohé fascinuje svou heroickou smrtí v Osvětimi, ta je však jen viditelnou korunou jeho vnitřního vývoje. My bychom se nyní rádi zaměřili právě na světcovo nitro. Co z něj učinilo světce? Jak se vyvíjel jeho duchovní život? Jakými boji musel projít? Co bylo posilou na jeho cestě? Jak rostl jako člověk, křesťan a řeholník? Čím je inspirativní pro náš vlastní duchovní růst?

Nejen na tyto otázky se budeme snažit nalézt odpověď v následujících podkapitolách. Pozornost upřeme na tři typické rysy Kolbeho duchovního života: sílu v slabosti, poslušnost a vztah k Panně Marii.

3.1 Kolbe silný slabostí

„Být silný slabostí, láskou a mírností,

ochotný ke službě bez reptání.

V celém svém jednání chci Ti být podobný,

dojít až k domovu v Tvých šlépějích.“ (K. Řežábek – Ježíši Beránku)

„Ačkoli to byl Boží Syn, naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel, tak dosáhl dokonalosti.“ (Žd 5,8)

„Slovo o kříži je bláznovstvím těm, kdo jsou na cestě k záhubě; nám, kteří jdeme ke spáse, je Boží mocí!“ (1 Kor 1,18)

„Kvůli tomu jsem třikrát volal k Pánu, aby mne toho zbavil, ale on mi řekl: „Stačí, když máš mou milost, vždyť v slabosti se projeví má síla.““ (2Kor 12,8-9a)

Slabost, bezmoc, utrpení, stáří, smrt – slova v dnešní době nejapná, téměř tabuizovaná! Síla, moc, potěšení, mládí, zdraví – modly současnosti. Říká se, že dnešní společnost je orientovaná na výkon, a když se nad tím zamyslíme, je tomu opravdu tak – a tato mentalita nás doprovází od kolébky až do rakve. Jsi výkonný, máš hodnotu! Nejsi, rychle s tím něco udělej, nebo zmiz. Opravdu, preferovaní jsou silní, hezcí, inteligentní,

mladí, mocní, podnikaví a draví lidé. Kolik se investuje do vlastního zdraví, aby byl člověk fit, kolik zbytečných operací podstoupí nejrůznější celebrity, aby si zachovaly mladistvý vzhled, kolik lidí pracuje více, než je nezbytné, aby si zajistilo nové auto či vyšší pozici, kolik strachu pod tím vším, kolik snahy potlačit nebo alespoň oddálit utrpení, slabost nebo nemoc za každou cenu! Důsledky této mentality jsou nedožrnné – to, co se tabuizuje, ve skutečnosti společnosti vládne. Ne nadarmo mluvil už bl. Jan Pavel II. o kultuře smrti³⁹. Než aby se narodilo postižené dítě, chudáček, provedeme raději potrat, než aby starý člověk umíral v bolestech a „nedůstojně“, dopřejeme mu dobrou smrt – eutanazii. Než abych si jako mladý připustil, že nezvládám realitu, chaos, jistou vztahovou odcizenost typickou pro dnešní dobu, či že nedokážu čelit napětí, bolesti a prázdnotě, které mě obklopují a jsou ve mně sžíravě přítomny, volím raději drogu, alkohol, sex, virtuální realitu, něco co mě přehluší, vytrhne z nudy, zmírní vnitřní trýzeň. Jen nemyslet na slabost, jen netrpět. Výsledkem je, že v této síle se ale lidé ve skutečnosti stávají bezvýchodně slabými. Zdá se, že odtud už nevede cesta zpět, dřív nebo později se pak stejně většina lidí setká s tím, čemu se marně a ze všech sil snaží vyhnout, a to s prázdnotou, bezsmyslovostí a samotou, či dokonce zoufalstvím. Ty jsou ovšem o to hlubší a mocnější, čím víc před nimi člověk utíká.

O co naléhavěji tedy do dnešní doby i do našich životů zaznívá „bláznivé“ poselství Toho, který vzal na sebe naše slabosti a nemoci (srov. Iz 53,4), i těch, kteří jej po staletí

³⁹ „Ve skutečnosti i když jsou tu mnohé a závažné důvody z oblasti sociální problematiky, které mohou vysvětlovat tuto velmi rozšířenou morální nejistotu a rovněž pochybnosti jednotlivců o jejich osobní zodpovědnosti, přece zůstává pravdou, že stojíme před daleko větší skutečností, která může být označena jako opravdová a vlastní skutečnost hříchu, vyznačující se spojením s kulturou namířenou proti lidské solidaritě, s jakousi počínající ‚kulturou smrti‘. Ta se šíří především díky příznivcům velkých kulturních, ekonomických a politických proudů, kteří zdůrazňují význam společnosti směřující k úspěchu.

Když posuzujeme věci tímto způsobem, můžeme mluvit v jistém smyslu o válce mocných proti slabým. Život totiž, který vyžaduje více ohleduplnosti, lásky a péče, je považován za neužitečný nebo chápán jako neúnosná zátěž, a proto je různými způsoby odmítán. Každý, kdo pro svou nemoc nebo postižení, či spíše vůbec svou přítomností na zemi, nějak omezuje štěstí a životní úroveň těch, kteří se mají lépe, je chápán téměř jako nepřítel, proti kterému je třeba se bránit nebo ho zcela odstranit. Vzniká zde jakési ‚spiknutí proti životu‘, které nejenom že narušuje vztahy jednotlivců k jiným lidem a k rodinám a ke společenství, ale pokračuje i dále, dostává celosvětový rozměr a rozbíjí i vazby mezi národy a státy.“ JAN PAVEL II. *Evangelium vitae: Encyklika Jana Pavla II. z 25. března 1995 O Životě, který je nedotknutelné dobro* [online]. Praha: Zvon, 1995 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/EvangeliumVitae.html>

následovali – prvních křesťanů⁴⁰, mezi nimiž jistě vynikal apoštol Pavel, který by především mohl být „teologem síly v slabosti“ (srov. 2 Kor 12,10), i novodobých světců, sv. Terezie z Lisieux, sv. Gemmy Galgani, bl. Restituty Kafkové, sv. Gianny Beretty Mollové, bl. Jana Pavla II., bl. Chiary „Luce“ Badano a mnoha dalších⁴¹? Nepopřeli slabost, ale přijali ji a proměnili. Pro ně všechny se kříž stal Boží mocí a moudrostí (srov. 1 Kor 1,24), „magnetem Boží lásky“.

Jak se potýkal se svou slabostí Kolbe - věhlasný misionář, neúnavný pracovník, hrdina, který obětoval za druhého svůj vlastní život? Na první pohled by se mohlo zdát, že to byl „chlap z oceli“, tvrdý na sebe i na druhé, netolerující slabost a sebemenší pochybení.⁴² Ale nechme promluvit jeho životopisce i Kolbeho samotného.

První ohrazení, se kterým se Maxmilián/ Rajmund setkal, bylo sociálně-ekonomické. Rajmund byl bystrý chlapec, přál si studovat na střední škole. Jeho rodiče, tkalci v době krize textilního průmyslu, neměli bohužel dost peněz, aby mu to mohli jako druhorozenému synovi umožnit. Nesl to poměrně těžce. Do jeho života však vstoupila náhoda. Rodiče jej poslali do lékárny pro lék, jehož název si Rajmund zapamatoval latinsky. Místní lékárník, silný vlastenec, byl nadšen chlapcovým výkonem, a když zjistil, že Rajmund nemůže kvůli finanční situaci rodičů studovat, nabídl mu přípravu zdarma, aby mohl spolu s bratrem nastoupit do druhého ročníku obchodní školy.⁴³ Reakce maminky byla, dle pozdějšího Maxmiliánova

⁴⁰ V 1. listu Korintským 1,22-29 se dozvídáme o Boží „síle“ a „síle“ učedníků: „Židé žádají zázračná znamení, Řekové vyhledávají moudrost, ale my kážeme Krista ukřižovaného. Pro Židy je to kámen úrazu, pro ostatní bláznovství, ale pro povolání, jak pro Židy, tak pro Řeky, je Kristus Boží moc a moudrost. Neboť bláznovství Boží je moudřejší než lidé a slabost Boží je silnější než lidé. Pohledte bratři, koho si Bůh povolává: Není mezi vámi mnoho moudrých podle lidského soudu, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených; ale co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné; neurozené v očích světa a opovržené Bůh vyvolil, ano, vyvolil to, co není, aby to co jest, obrátil v nic – aby se tak žádný člověk nemohl vychloubat před Bohem.“

⁴¹ Z nekanonizovaných svatých jmenujme alespoň novodobé mučedníky, Dietricha Bonhoeffera, evangelického teologa, účastníka protihitlerovského spiknutí, Etty Hillesum, filosofku konvertitku ze židovství, Josefa Toufara, Jana Bulu oběti komunistické zvěře, či sansalvadorského arcibiskupa Oskara Romera, jenž se z konzervativního teologa proměnil ve vášnivého obhájce lidských práv, či Jana Zahradníčka, výrazného spisovatele, který se utrpením dostal z kruhu sebestřednosti svírané melancholií a jehož díla jsou výrazně prorockého ducha – Znamení moci, La Saletta.

⁴² Takto působí a je vykreslen v některých částech filmu polského režiséra K. Zanussiho Život za život z roku 1991.

⁴³ Srov. K. STRZELECKA, *Maksymilian Maria Kolbe*, 1983, s. 18.; L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 22.

dopisu matce, minimálně nevěřící, spíše však cynická: „*Když jsem měl skládat zkoušku na obchodní školu, řekla jsi mi: ‚Jestli to zvládneš, tak se stanu královnou.‘ A tatínek řekl: ‚A já potom biskupem.‘*“⁴⁴ Nicméně zkoušku vykonal úspěšně a zásluhou polských vlastenců a přátel rodiny se poté zázračně našly také další finanční prostředky, takže i Rajmund mohl nakonec vystudovat střední školu. Na tuto událost pak Maxmilián vděčně vzpomíná jako na zásah Neposkvrněné: „*Dokázal jsem to s pomocí Boží skrze Neposkvrněnou.*“⁴⁵

Doba studií na střední obchodní škole i v pozdějším malém semináři proběhla klidně, Rajmund byl talentovaný matematik a fyzik exaktního myšlení, takže i ty nejtěžší příklady řešil s lehkostí. Zajímal se také o různé technické vynálezy a dle výpovědi svědků neznal překážky: „*Rajmundovou vášní bylo překonávání těžkostí všeho druhu, aniž by uvažoval nad tím, zda se mu podaří je odstranit. (...) Nesnášel slovo ‚neumím‘. Čím byla například složitější matematická úloha, tím bylo vidět u něj větší, a to okamžité nadšení, aby tuto překážku překonal.*“⁴⁶

První větší obtíže přišly v období postulátu (srov. Maxmilián Kolbe – život a dílo) a noviciátu – je ověřenou zkušeností, že pokud se člověk přimkne blíže k Bohu a začne mu více sloužit, vynoří se těžkosti, nesnáze a pokušení. V řeholním životě se to často projevuje jako snaha nepříteli odradit sestru či bratra od jejich povolání (srov. Sir 2,1⁴⁷), ale zároveň také jako doba, kdy si sám Pán formuje své miláčky⁴⁸. Na novice Maxmiliána začaly úporně doléhat skrupule – úzkostně prožíval sebemenší pochybení v dodržování pravidel, nedokázal se rozhodnout mezi menším a větším dobrem, zakoušel trýznivou nejistotu. Zkušený novicmistr, vida jeho stav, mu dal na pomoc staršího spolubratra, kterému měl Maxmilián povinnost vyjavit jakoukoliv pochybnost, obavu a úzkost a pak poslechnout pod poslušností

⁴⁴ K. STRZELECKA, *Maksymilian Maria Kolbe*, 1983, s. 18.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 18.

⁴⁶ Srov. L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 34.

⁴⁷ „*Synu, přichází-li sloužit Hospodinu, připrav svou duši na pokušení. Drž na uzdě své srdce a buď vytrvalý a nejednej ukvapeně, když tě něco postihne.*“

⁴⁸ V naší provincii Školských sester sv. Františka si postulanky volí k obláčce následující text z knihy Ozeáš, který dobře vystihuje tuto Hospodinovu formaci, jak blízkost, kterou dává Pán, tak ale zároveň i poušť: „*Proto ji přemluví, uvedu ji na poušť, budu jí promlouvat k srdci. Zas jí dám její vinice, dolinu Akór jako bránu k naději. Tam mi odpoví jako za dnů mládí, jako v den, kdy vystoupila z egyptské země. V onen den, je výrok Hospodinův, budeš ke mně volat: ‚Můj muži‘ a nenazveš mě už: ‚Můj Baale‘. Odstráním z jejich úst jména baalů; jejich jména nebude už nikdo připomínat. (...) Zasnoubím si tě navěky, zasnoubím si tě spravedlností a právem, milosrdenstvím a slitováním, zasnoubím si tě věrností a poznáš Hospodina.*“ (Oz 2,16-19.21-22).

jeho radu a víc se danou věcí nezabývat. Skrupule pomalu ustupovaly⁴⁹. Maxmilián si osvojil díky tomuto boji dvě důležité zásady – a to sílu poslušnosti – svým představeným vyložit své pro i proti a potom se řídit jejich rozhodnutím, čímž se bez výjimky řídil po celý svůj život, a také to, že co člověk subjektivně citově prožívá ve svém duchovním životě, není určující pro objektivitu vztahu s Bohem. Důležité je, zda má člověk dobrou vůli a snaží se.⁵⁰

Maxmiliána během počáteční formace považovali jeho nadřízení i spolubratři za ideálního bratra, vzor novice i vzor juniora, jak to dokládá následující vzpomínka: „*Rajmund Kolbe vstoupil do noviciátu jako hodný, čestný mladík. Jeho hlava i srdce byly nabity různými sny a plány, ale to bylo přirozené. Během noviciátu všechny tyto síly, ambice, touhy, úsilí a elán přesunul do nadpřirozené sféry. Pochopil a přijal pravdu o tom, že žije pro Boha, pro jeho slávu, že má v první řadě Jeho oslavit vlastním životem a na tom musí začít pracovat. Zabral se tedy do tohoto úsilí celým svým srdcem (...). Při rekreacích býval bratr Maxmilián laskavost a skromnost sama. Noviciát z něj učinil v nevídané míře to, co bylo účelem, totiž člověka modlitby. Své dobré touhy a plány přesunul do nadpřirozena, svou energii a vlohy nasměroval k Bohu. Nevšiml jsem si u něj žádných nedostatků, snad kromě jisté chlapecké ješitnosti.*“⁵¹ Není divu, že ho spolu s dalšími šesti vybranými bratry poslali představení na studia do Říma.

Zde se poprvé ozvaly zdravotní problémy: chřipky, bolesti hlavy, žaludku, které přerostly až v chrlení krve a následnou tuberkulózu. To nebylo pro Maxmiliána plného nadšení a snů o největších vynálezech, pro horlivého apoštola snadné. Nicméně nehledal úlevu, učil se v těchto chvílích trpělivosti, tedy schopnosti trpět, i když tomu nerozuměl. Rostl v důvěře a ve vztahu k Ježíši. Je zajímavé číst si v jeho záznamech z této doby⁵² (jde o léta 1912-1918):

„*V pátek rozjímej o modlitbě Pána Ježíše v Getsemanské zahradě.*“

⁴⁹ Srov. L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 39.

⁵⁰ Proto může později sám jako zkušený duchovní vůdce napsat bratřím, kteří zápasili s tím, že se snaží o svatost, ale nevnímají pokrok, radu: „*A kdyby se někdo velmi namáhal, ale neviděl výsledky, jestliže chce, je na dobré cestě a dosáhne svatosti. I kdyby se staré zlovyky vrátily, i kdyby došlo k pokleskům, dokonce těžkým, pokud chce, je všechno v pořádku. Zle by bylo od té chvíle, kdyby zalomil rukama a řekl: 'Moje úsilí je nadarmo.' Satanovi jde právě o to, aby nás dostal do takového znechucení.*“ In: *Denní modlitba církve: vlastní texty pro Františkánskou rodinu v ČR*, Praha 2004, s. 304.

⁵¹ A. KUBIT, Notatki, s. 128. In: L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 38.

⁵² Doslovné citace jsou vybrány a převzaty z brožury: *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004.

„Miluj děti, chudé, nemocné.“

„Smutek a pociťování bolesti nejsou hříchem, neboť to zakoušel i Ježíš. Nicméně: ‚Ať se stane tvá vůle.‘“ (Mt 26,42)

„V soužení nenaříkej před lidmi, ale jdi k Ježíši a jenom Jemu řekni: ‚Pane, zachraň mě, hynu!‘ (srov. Mt 8,25). A Bůh možná neodstraní kříž, ale dá ti sílu (abys ho unesl).“

„Když nemáš čas jít k Ježíši a pokušení tě trýzní, takže nevíš, co si počít, přitiskni si kříž na prsa, polib svaté rány a On tě podepře.“

„Pečlivě hledej Boží vůli a neodpírej Bohu žádnou oběť, žádnou námahu.“

„Když tě v duchovním boji opustí síly, vzpomeň si na kříž a nebe – co Ježíš z lásky k tobě vytrpěl, a jaké místo je pro tebe připraveno v nebi.“

„Bud' poslušný a trpělivý. Vezmi svůj kříž a následuj Ježíše. (srov. Lk 9,23).“

„Budeš-li následovat Ježíše, budeš králem, přítelem, synem a dědicem Božím. Čím více se mu připodobníš, tím budeš šťastnější.“

„Rozjímej tedy o Ukřižovaném...Připodobňuj se mu.“

„Několikrát denně a v těžkých chvílích upři svůj pohled na Ukřižovaného, zcela obnaženého a ponořeného do největšího utrpení a všemi pohrdaného. A nauč se napodobit Ježíše v Jeho obnažení, když se octneš v podobném trápení a posměchu. Poslouchej Boha, který je přítomen v každém člověku, v každé věci, a čiň to stále a úplně...“

„Bratři, kteří nám působí zármutek, jsou pokladem – měj je rád.“

„Ať se ti stane cokoli, i kdyby to pocházelo ze zlé vůle druhých, Bůh to dopouští pro tvé největší dobro.“

„Utrpení je rozlišovacím znamením lásky.“

„Trp ve spojení s Ježíšovým utrpením!“

„Korunování trním: Ježíši se posmívají.“

„Bičování Ježíše: trýzeň Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.“

„Přijímat pohrdání a pokořování nejdříve trpělivě, pak ochotně, bez nesnází a nakonec s radostí – to je dokonalá pokora.“

„City nejsou neklamným znamením lásky k Bohu – její existenci prozrazuje námaha a dobrovolné utrpení pro Boha.“

„S trpělivostí můžeš všechno v tom, který ti dává sílu (srov. Flp 4,13), skrze Neposkvrněnou.“

„Poznávej a miluj ‚Ježíše Krista, a to ukřižovaného‘ (1 Kor 2,2) a mluv o Ném stále víc.“

„Když nevíš nebo nemůžeš, utěč se k Neposkvrněné, je to tvá Panovnice, tvá Maminka. Nikdy neztrácej naději.“

Vidíme, že v této době, kdy se setkával se svou velkou fyzickou slabostí a chvílemi i nemohoucností, neklesal na mysli, ale učil se následovat, poznávat a milovat Krista, Krista ukřižovaného. Ten byl pro něj svým vlastním utrpením motivací i vzorem. Cítil, že utrpení není nepříjemným nedopatřením, ale je těsně spjata s láskou, s láskou Boha k nám a s naší láskou k Bohu. Že není nesmyslné, ale má velkou hodnotu. Že je to dokonce cesta k štěstí a radosti, i když rozhodně ne laciná a snadná. Učil se poznávat, že jeho slabost není hříchem, neboť ji zakoušel i Ježíš, a že je proto zvlášť dobré milovat slabé: děti, chudé a nemocné. Ten, který byl v mládí velmi silným díky svým přirozeným darům, nyní zjistil, že jsou často chvíle, kdy sílu nemá, ale že právě to jsou ty chvíle, kdy je dobré jít přímo k Bohu, nenechat si vzít naději a najít sílu v NĚM. Člověk nemůže a neměl by trpět sám, ale ve spojení s Ježíšem. V této škole kříže mu začíná být velkou pomocí Neposkvrněná, Panovnice i Maminka.

Po Maxmiliánově návratu do vlasti čekal jeho okolí šok. Bratři se těšili na novou naději a posilu provincie, pamatovali si jej jako „*neposedného, zvědavého v životě i ve vědě, nápaditého, podnikavého a horlivého bohoslovce (...); počítali s tím, že bude jedním z těch, kteří se zaslouží o rozvoj minoritské provincie v obrozeném Polsku. Místo toho se před nimi objevil, jak vzpomíná otec Anzelm Kubit, „neduživý, slabý, nijak slibně nevypadající člověk“.*“⁵³ V Maxmiliánovi se však rýsovala jiná síla, která zářila v jeho očích: „*Z jeho očí zářila láska, dobrota a klid. Uchvacovaly rozhodností, dokonce jistou umíněností a nebyl v nich strach. Těm, kteří se do nich dívali, se zdálo, že pro ně neexistuje tajemství, že vidí do jejich duše skrz naskrz. Ty oči zůstaly stejné již navždy, jenom všechny vyjmenované vlastnosti se zdokonalovaly a sílily.*“⁵⁴ Představení si s Maxmiliánem kvůli jeho chatrnému zdraví nevěděli nyní příliš rady, jaké poslání mu svěřit, kam jej zařadit.

Je těžké snášet svou fyzickou slabost, o mnoho těžší je snášet pohledy okolí, slyšet hodnotící až odsuzující komentáře nejbližších⁵⁵: „*Možná, že bude dobrým profesorem, ale pro*

⁵³ Srov. L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 69.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 69.

⁵⁵ Nejen v dané souvislosti, ale z celkového pohledu na Kolbeho život, nás napadá paralela s Ježíšem coby trpícím služebníkem. Žák není nad učitele ani sluha nad svého Pána (Mt 10,24). Stejně jako Ježíšovo okolí se muselo tvrdě vyrovnávat s tím, že Ježíš není v jejich očích ten silný a mocný, tak později ani Kolbe nebyl pro své okolí dostatečně silný a mocný. Těšení a naděje vystřídalo zklamání. Téměř všichni Židé se těšili, až Pomazaný osvobodí národ od Římanů a hříšníků. Ježíš je však zklamal. Nepřišel totiž, aby se mu sloužilo, ale aby On sloužil, nepohrdal hříšníky, ale ve vodách Jordánu vzal na sebe dobrovolně jejich hříchy, nestranil se hříšníků, ale dokonce s nimi stoloval, a to i s veřejnými hříšníky jako byli celníci a nevěstky. Nebyl fanatikem zákona, ale přišel naplnit zákon láskou. Vyvýšením Ježíšovým nebyl trůn, nýbrž kříž. Kolbe, jak vidíme

praxi je nepoužitelný. Radši si s ním nepovídej, mluví stále jen o své Neposkvrněné, je nudný jako lepkavá marmeláda.“ Henri Perrin ve svém článku shrnul tyto negativní reakce: „*Trochu si z něho tropí žerty, brzy se mu vysmívají. (...) Sní o tom, jak by celý svůj klášter zapálil pro dílo Neposkvrněné. Vysmívají se mu. Považují ho za snílka. Jako hlavní mu mají za zlé, že je „jiný“. Tím hůř.*“⁵⁶

Nakonec jej čekalo další utrpení. Určili mu práci, která ho nikterak nelákala: „*Představení nezatěžovali churavého otce Maxmiliána příliš mnoha povinnostmi. Jako stálou činnost mu svěřili přednášky historie na Františkánské filozoficko-teologické škole v Krakově. Raději by učil některou z filosofických disciplín nebo dogmatiku, protože tyto obory patřily do okruhu jeho zájmů a cítil se v jejich rámci dobře připraven. Ale co měl dělat, poslušnost vyžadovala něco jiného.*“⁵⁷

Sám v této pro něj velice těžké době, kdy měl téměř stále teploty i více než 38 stupňů a vlastní spolubratři nevěřili pomalu v něj ani v jeho dílo, píše:

*„Nevím, kam směřuje toto dílo, ale čin se mnou a s námi se všemi, co se ti jenom líbí, k největší Boží slávě, jsem tvůj. (...) Ty víš, jak jsem ubohý, jak chodím po kraji propasti, kolik je ve mně sebelásky. Pustíš-li mne na jediný okamžik ze svých neposkvrněných dlaní, jako první upadnu do nejtěžších hříchů a na dno pekla. Avšak jestliže mě nepustíš a budeš mě řídit (což si naprosto nezasloužím), jistě nepadnu a dojdou k svatosti, veliké svatosti.“*⁵⁸

„Bůh často zkouší své apoštoly. Druhé učí a utěšují, ale sami zůstávají v temnotách, vnějších i vnitřních, plní trápení, vyčerpání, trpící bez útěchy, pronásledováni na každém kroku, uprostřed stálých neúspěchů, opuštění ode všech, zesměšnění a pohrdání. Tímto vším

a později ještě uvidíme, byl Ježíšovým věrným učedníkem, a to jak v životě, tak i ve smrti. Na oba dva tedy můžeme vztáhnout text: „*Hle můj Služebník dojde úspěchu, bude povýšen, povznesen k velké vznešenosti. Jak mnozí strnuli úděsem! Neboť jeho podoba byla nelidsky zohavena, vzhledem se nepodobá člověku. On přivede v údiv mnohé národy, králové před ním zavrou svá ústa, neboť spatřili, co se jim neřeklo, zpozorovali, co dříve neslyšeli.*“ (Iz 52,13-15) Kolizi mesiášských představ o Ježíšovi s živým Ježíšem, který svým životem naplnil poslání trpícího služebníka, velmi dobře popisuje prof. Ctirad Václav Pospíšil v druhé části své knihy Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, nazvané Tajemství Ježíše Krista v Písmu – C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, 4. vyd., Kostelní Vydří 2010, s. 37-124.

⁵⁶ H. PERRIN, Jejszce jedna strona do „Złotej legendy“. In: *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 176.

⁵⁷ L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005 s. 70.

⁵⁸ M. KOLBE, Pamiętniki 7. 10. 1919. PMK, sv.5, s.186. In: *Tamtéž*, s.72.

*apoštolové procházejí, aby se zbavili sobectví a sloužili pak Bohu i lidem nezištně, z ryzí lásky.*⁵⁹

Svému blízkému spolupracovníku: *„Existuje ještě pořád tolik duší zbloudilých, obelhaných, zklamaných, nešťastných otroků zlého ducha, kteří vzdychají a ani nejsou s to poznat vlastní bídu a hloupost. Jestliže tě tedy Ježíš a naše Neposkvrněná ušetřili, vyplývá z toho, že si přáli, abys podal pomocnou ruku těmto nešťastníkům a (jak psal zesnulý bratr Antonín) stal se tak průvodcem mnohých, mnoha duší, přivedl je všechny k Bohu skrze Neposkvrněnou, naši Královnu. Jak krásné poslání, pro něž má cenu žít, trpět pracovat i umřít (kéž by mučednickou smrtí). Takovým životem se posvětime i my sami, budeme jako oběti spalované žářem vždy činné lásky – lásky k dobrému Bohu, a v důsledku ke všem duším a ke každé zvlášť, které jsou a budou; všeobjímající lásky, skrze stvoření dosahující k Bohu a toužící po onom přešťastném spojení všech duší s Bohem, jeho láskou. Můj milovaný, spolu pracujme a trpme, a takto se budeme radovat.*⁶⁰

Prvním členům Rytířstva Neposkvrněné:

*„Pracujte, trpte, žijte a umírejte pro co největší slávu Boží skrze Neposkvrněnou. Spasit a posvětit co největší počet duší, všechny a každou zvlášť, které jsou a budou. Vyplatí se to. Po smrti bude zúčtování.*⁶¹

Můžeme postupně vnímat, že Maxmilián utrpení prožívá nově jako pec, která taví veškeré sobectví, a nástroj, který otvírá nebe druhým. Nemyslí tedy už jen na svou spásu, ač i to samo by bylo jistě záslužné a důležité, ale vidí, že pomocí této síly může zachránit i další duše a přispět k slávě Boží. Na zřeteli má eschatologické cíle.

Problémy se zdravím už Maxmiliána nikdy neopustily. Tuberkulóza ho téměř připravila o obě plíce. Čas od času byl ve chvílích, které pro něj byly velmi těžké, posílán představenými na zdravotní dovolenou – např. když se konečně po mnohých námáhách začalo rozvíjet jeho nakladatelství v Grodnu, když v Japonsku hrozilo, že bez něj zanikne jeho dílo. Tyto chvíle využíval vždy k tomu, aby byl co nejbližší těm, kdo byli ještě potřebnější než on. Spolu s neduhy přibývalo přímou úměrou i kritiků. Největší zkoušky však na něj teprve čekaly.

⁵⁹ M. KOLBE, Pamiętniki 7. 10. 1919. PMK, sv.5, s. 51. In: L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 72.

⁶⁰ M. KOLBE, List do kleryka Paolo Morattiego w Zagorolo, Kraków 4. 11. 1919. PMK, sv. 1, s.88-89. In: *Tamtéž*, s. 73.

⁶¹ M. KOLBE, List do kola MI w Międzynarodowym Kolegium Serafickim w Rzymie, Kraków 6. 11. 1919. PMK, sv. 1, s. 92. In: *Tamtéž*, s. 73.

Znalci tvrdí, že i Maxmilián prošel temnou nocí, překvapivě ne na sklonku svého života v bunkru smrti, ale v Japonsku během svého misijního díla, a to v průběhu jednoho roku.⁶² Tehdy na něj dopadala jedna hrozná událost za druhou – nejprve náhle zemřel jeho rodný bratr Alfons, představený polského Niepokalanówa, pak si ho předvolal nagasacký biskup na základě lživé zprávy, že Kolbe nemá k působení v Japonsku povolení od příslušných úřadů. Maxmiliánovi bylo mimo jeho klášter do odvolání zakázáno sloužit mše svaté a vydávat Rytíře, do toho jeden z prvních bratrů misionářů oznámil, že chce odejít z řádu a zůstat v Japonsku. Další podnítil rozkol v komunitě a pomluvil Maxmiliána u představených v Polsku, že se hodlá odštěpit od minoritů a založit si vlastní řád. V té době se Maxmiliánův zdravotní stav výrazně zhoršil, zdálo se, že zemře. Z tohoto období máme od něj velice silný záznam v dopisu polskému provinciálovi: *„Zdá se mi, že už nemám ani víru, ani naději, necítím ani lásku. Dábel mi našeptává otázku: ‚Proč jsi sem přišel?‘ Přirozenost pocituje odpor k námaze, k trampotám, k utrpení, a chtěla by lenivý klid. Divím se a jsem vděčný Neposkvrněné, že mě neodstrčí, ale používá mě jako nástroj, třebaže já ve své pýše nejednou připisuji sobě něco, co ráčí udělat ona.“*⁶³ a v dalším dopise, tentokrát otci Koziurovi píše v hluboké sebereflexi: *„Vždyť nepatřím sobě, ale úplně Neposkvrněné, a nejdůstojnější otec provinciál mi píše, že mě čeká ještě mnoho práce. ‚Non recuso‘ (neodmítám). Ale na posledním soudu uvidíte všichni, kolik jsem toho pokazil, kolik povinností jsem zanedbal. Zdá se mi, že s pomocí Neposkvrněné se potom budu snažit, aby žádná slabost neušla pozornosti všech, aby poznali, jakým ‚koštětem‘ dokáže Neposkvrněná malovat krásné obrazy... Uvidíte, jestli je to tak. Musím dodat – i já nejednou cítím, jak jsem Neposkvrněné neužitečný a jak spíš překážím. Tak ona ukazuje, co dovede. Protože – nemehla si vybírá ona.“*⁶⁴

Během asi půl roku se vše vyřešilo a dílo Neposkvrněné v Japonsku se skrze Maxmiliána začalo rozrůstat ještě mocněji než předtím. Maxmilián, který si sáhl na samé dno, nebo možná až za ně, vyšel z tohoto varu vítězně opřen o Krista a Neposkvrněnou. Touto zkouškou se přesvědčil totálně o své slabosti, ale získal také neochvějnou jistotu, že to, co on dělá, není dílo jeho, ale Neposkvrněné. Už neměl strach, zdali budou kláštery Niepokalanówy pokračovat, či nikoli, bude-li časopis vycházet ve vyšších nákladech, nebo ne. S jistotou věděl jen to, že je služebníkem neužitečným a dělá vše, co je v jeho silách (srov. Lk 17,10). Díky

⁶² Pro detailnější popis tohoto období srov. W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 68-72.

⁶³ W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 70.

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 70.

tomu byl připraven i na svou největší životní zkoušku v Osvětimi⁶⁵, která byla už mnohokrát popsána a je vždy v hledáčku všech životopisců a v povědomí těch, kteří o Maxmiliánovi něco vědí.⁶⁶

Osvětim je označována za peklo 20. století. Při exkurzi průvodci uvádějí, že nejsilnější jedinci dokázali nelidské podmínky vydržet tři měsíce, hodně silní měsíc, kněží ani ne několik týdnů.⁶⁷ Z lidského hlediska je opravdu s podivem, že Kolbe, tak slabý muž, zde vydržel od 28. května do 14. srpna 1941, téměř tři měsíce. S pouze částečně funkční jednou plící přestál nedostatečnou stravu, o kterou se ještě dělil s druhými, minimum spánku, vysoce infekční prostředí, fyzické a hlavně psychické týrání všeho druhu. A nemůžeme říci, že by toto období přetrpěl, on je opravdu prožil naplno, a v době, kdy většina vězňů myslela jen na to, jak sehnat něco k jídlu a jestli přežijí do dalšího dne, sloužil velkodušně druhým, dodával jim naději a lidskost a vyzařoval z něj neobyčejný klid a pokoj, jak vzpomínají jeho spoluvězni: *„Jaký podivný ten Maxmilián byl! Namísto myšlení na tak vážný okamžik, jakým bylo večerní rozdělování chleba a mikroskopického kousku margarínu, nebo marmelády, anebo přemítání o tom, kolik polívky zase ukradne velitel bloku, sbíral pro naši skupinu mezi bloky cihly nebo dřevo, které byly poskládané na hromadách a připravené pro budovy bloků, přitom si*

⁶⁵ Ještě před Osvětimi byl několikrát internován v německých sběrných táborech a nakonec byl uvězněn v proslulé věznici Pawiaku. I zde vydával ohromující svědectví o síle v slabosti i o ušlechtilém lidství, jak vzpomíná jeho spoluvězeň Tadeusz Chróścicki: *„Otec Maxmilián byl člověk ohromně silného charakteru. (...) Mluvil spíše málo, ale každé slovo mělo svůj smysl. V cele byli různí lidé, někteří ho úmyslně vyprovokovali k diskuzím, kterým jsme my ostatní bez dechu naslouchali. Udivoval nás kvantem svých znalostí, přitom se starostlivě vyhýbal všem prázdným frázím i sloganům. Byl pokorný, na sebe hodně tvrdý, při výdeji jídel se posouval vždy na konec řady, když měl něco lepšího, dával to druhým. Postupně si získal všechny spoluvězně, pravděpodobně to bylo právě kvůli jeho lidské laskavosti. O večerech, když na nás nejvíce dopadala tíže a smutek, mu nejeden svěřoval svoje smutky, stesk po domově, rodině, radil se s ním a hledal útěchu. A tou O. Kolbe nikdy nešetřil.“* T. CHRÓŚCICKI, Na Pawiaku. In: *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 194.

⁶⁶ Otázku, zda Maxmiliánovo obětování se za úplně cizího člověka bylo záležitostí jedné chvíle nebo plodem celého jeho předchozího života, řeší jako ústřední apologetickým způsobem Fr. Luigi Faccienda, zakladatel Misionářek a misionářů Neposkvrněné Otce Kolbeho, ve své knize *A Heart Trained – Saint Maximilian Kolbe*, Bologna 1999.

⁶⁷ Velitel tábora Fritsch vítal nové vězně v Osvětimi svým oblíbeným proslovem: *„Nepřijeli jste do sanatoria, ale do německého koncentračního tábora, z kterého vede jen jediný východ – komínem. Jestliže jsou mezi vámi Židé, mají právo žít dva týdny, jestliže jsou zde kněží, mají právo žít tři týdny, zbytek tři měsíce. Jestliže se to někomu nelíbí, může se hodit na dráty.“* M. KIETA, Blogosławiony z KL Auschwitz. In: *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 199.

s druhými povídal, argumentoval a přesvědčoval je. Musíme napnout všechny síly – říkal – zbytky sil a bránit se před zklamáním, před úpadkem. Je absolutně jisté, že Bůh zkouší polský národ, ale konečné vítězství bude na straně spravedlivých. Pamatujte – opakoval neustále Otec Kolbe – Polsko povstane svobodné, silnější a lepší. Jsme tu jako vojáci, jen naše fronta je jiná, speciální. Dokud žijeme, musíme vytrvat na svých postech jako Poláci. Není možné, aby zlo a zločin zvítězily. Bůh bdí nad Polskem. (...) A ten Max, stejně tak hladový jako my, stejně tak vyčerpaný a při každé příležitosti bitý, udivoval silou charakteru i veselostí ducha.⁶⁸ Ve své službě a vyrovnanosti pokračoval i na pokraji smrti v nemocnici, kam ho spoluvězni donesli poté, co jej jeho kápo málem umlátil k smrti: „Nedlouho poté donesli Kolbeho, zmláceného německým kápem, do táborového špitálu. Odtud napsal svůj jediný dopis z Osvětimi, dopis své matce. Sám nemocný pomáhal těm, kdo na tom byli ještě hůř než on, dělil se s nimi o vlastní kus chleba, plnil své kněžské povinnosti. V noci u pryčny zpovídal a uděloval rozhřešení.“⁶⁹ Dokonce i pak v onen osudný den, kdy utekl jeden vězeň, a ostatní museli za červencového vedra stát několik hodin, mnohem silnější omdlávali, ale on vydržel stát, aby se pak sám nabídl za spoluvězně na smrt.⁷⁰ V bunkru smrti vydržel o hladu 21 dní jako jeden z posledních. Jeho slabého držel evidentně při síle až do doby závěrečné zkoušky Silný slabostí. Kolbe dle svědků umíral velice klidně a pokojně a spolu s ním i všichni ostatní odsouzenec. Kolbe jako pravý kněz Kristův vytrval se svým stádcem až do konce: „Z bunkru smrti byl každý den slyšet zpěv. Lidé odsouzení na smrt hladem dávali o sobě znát ne zoufalým křikem, ale zbožnými písněmi. (...) Míjely dny a hlasy z bunkru byly stále tišší. Po dvou týdnech, 14. srpna, když esesáci vešli do bunkru, bylo sedm vězňů už mrtvých a čtyři umírali. Tři leželi v polobezvědomí na betonu. Otec Maxmilián nad nimi klečel a modlil se. (...) Měl otevřené oči. Jeho tvář zářila pokojem.“⁷¹

⁶⁸ M. KOŚCIELNIAK, W Oświęcimiu. In: *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 195.

⁶⁹ M. KIETA, Błogosławiony z KL Auschwitz. In: *Tamtéž*, s. 200.

⁷⁰ Tato událost je jedna z nejproslulejších ze života Kolbeho, proto její popis od očitého svědka uvádíme zde pro připomínku: „O chvíli později jsem uslyšel pláč, jekot. Podíval jsem se tam. Vězeň, schoulený u nohou Fritsche, znovu a znovu žadonil. Tu kdosi vystoupil z řady a přistoupil k Lagerführerovi. Byl to otec Kolbe. Přiskočil k němu Brodniewicz, bičem na něj namířil Palitzch. Ale (Kolbe) klidným hlasem oznámil, že půjde na smrt za spoluvězně. Všech se zmocnil údiv. – Bist du verrückt? – křikl Fritsch. – Ne – odpověděl – a chci jít na smrt místo něho, má rodinu a děti a je povinen žít. Odpovědí bylo udivené mlčení. Když Fritsch získal zpátky rovnováhu, pokynul bičem a poslal otce Maxmiliána na levé křídlo, do skupiny odsouzenců a vězně Gajownicza do řady mezi živé.“ M. KOŚCIELNIAK, W Oświęcimiu. In: *Tamtéž*, s. 196-197.

⁷¹ M. KIETA, Błogosławiony z KL Auschwitz. In: *Tamtéž*, s. 201.

Na závěr uvedu svědectví, které dobře dokresluje téma této kapitoly.

Jeden člověk mi vyprávěl svůj sen. Zdálo se mu, že se najednou nachází na běžeckém stadiónu, nebyl však v běžeckém dresu, ale ve vězeňském oblečení. Překvapeně zjistil, že ač vevnitř je to on, z vnějšku vypadá jako P. Kolbe. Jak běžel, zastavoval se na různých zastaveních, která odpovídala tajemstvím bolestného růžence – na nich se potil krví, byl bičován, korunován trním, dostal kříž a byl ukřižován. Ač se sám vždy utrpení bál a vyhýbal se své slabosti, jak mohl, zde sice vše cítil na svém těle, ale uvnitř byl zcela klidný, oči měl upřené jen k jedinému cíli – k Ježíši Kristu. A navzdory fyzické slabosti, která se stupňovala, cítil, že je čím dál silnější. Velmi silný obraz, velmi silné poselství Kolbeho každému z nás.

3.2. Kolbe poslušný, a tedy svobodný

„Ježíš Kristus se stal poslušným až k smrti, a to k smrti na kříži.“ (Flp 2,7)

„Jako se neposlušností jednoho člověka mnozí stali hříšníky, tak zase poslušností jednoho jediného mnozí se stanou spravedlivými.“ (Řím 5,19)

„A všem, kteří ho poslouchají, stal se původcem věčné spásy.“ (Žd 5,9b)

Poslušnost – v dnešní společnosti slovo spíše s negativními konotacemi, jak se to odráží i v následujících slovních spojeních: poslušná ovce, slepá poslušnost⁷² (např. v SS). Pro mnohé je poslušnost nelibou. Stala se jakýmsi antonymem svobody, musíme ovšem podotknout, že v současnosti pojaté jako libovůle, svévole, lidově „cohcárny“⁷³, která je

⁷² Máme tu na mysli negativně laděný a zdeformovaný termín slepé poslušnosti, nikoliv slepou poslušnost v křesťanské a mnišské tradici, která byla a je prostředkem duchovního růstu. Zdeformovaná slepá poslušnost je často a oprávněně asociována s totalitními režimy 20. století, hlavně s nacismem a komunismem, se zkušenostmi ze sekt, v nichž je vyvolávána a doprovázena vymýváním mozků, tzv. brainwashing. Důležitým lékem proti ní je již od dětství rozvíjené kritické myšlení, které je silně propagováno v současných vzdělávacích programech určených nejen pro mladé, ale i dospělé. Naproti tomu křesťanskou poslušností se v základu rozumí hledání Boží tváře, přilnutí k Tomu, který osvobozuje od závislosti a dává rozvinout svobodě nad veškeré pomyšlení. Srov. *Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram.*

⁷³ „Svoboda spočívá ve schopnosti dobro poznat, zvolit a uskutečnit. Možnost hřešit znamená možnost lživě předkládat vlastní vůli jako vyšší dobro to, co jím ve skutečnosti není. To ale není svoboda v pravém slova smyslu, nýbrž svévole, neboť nižší dobro subjektivně nadřazované faktickému dobru vyššímu není v souladu se skutečností.“ C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, 4. vyd., Kostelní Vydří 2010, s. 273.

často projevem kultu ega⁷⁴ - JÁ můžu, co chci, JÁ si vybírám a určuji, co je pro mě lepší, potažmo JÁ mohu všechno a MNĚ nesmí nikdo nic nařizovat, pokud SÁM nechci.

Není divu, že Bohu zasvěcení, zvláště mladí, narážejí frekventovaně na to, že se jim okolí kvůli slibu poslušnosti diví: „*Ty takový svobodomyslný člověk a budeš se celý život někomu podržovat? Ty, která si zakládáš na samostatnosti a necháš si nařizovat od druhých, co dělat? Vždyť přijdeš o svou identitu.*“ Variací na toto téma nacházíme i v jiných sociokontextech nezměrně.⁷⁵

Jak to tedy je? Je poslušnost opravdu v kontrastu se svobodou, anebo je tomu jinak? O Ježiši se v Písmu píše, že byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži, že se poslušností naučil svým utrpením a svou poslušností mnohé posvětil, přitom je bez pochyb, že jako Syn Boží byl svobodný v nejvyšší míře, že On sám je svobodou. Nevidíme proto mezi poslušností a správně pojatou svobodou rozpor. Poslušnost je pro nás křesťany výzvou, pokud chceme Krista autenticky následovat.⁷⁶ Vždyť On sám říká: „*Ne každý, kdo mi říká ‚Pane, Pane,‘ vejde do království nebeského; ale ten, kdo činí vůli mého Otce v nebesích.*“ (Mt 7,21). Nabývání poslušnosti je ovšem proces. I Kristus se jí musel naučit svým utrpením, což teprve my. Co však znamenala poslušnost pro Maxmiliána, jak ji praktikoval, a k čemu ho dovedla?

⁷⁴ Srov. Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života *Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, čl. 2: „*Tendence přetvořit svobodu ve svévoli a autonomii v nezávislost na Tvůrci a na vztazích s ostatními je určitou formou modloslužby, která neosvobozuje, ale zotročuje.*“

⁷⁵ Například daltonské školství bylo ještě v 90. letech 20. století a na počátku 21. století vystavěno na třech hlavních principech: svobodě, samostatnosti, spolupráci. Na Daltonské konferenci konané v Brně v květnu 2008 jsme se od jednoho z čelních představitelů Daltonské asociace škol Roela Röhnera dozvěděli, že princip svobody musel být nahrazen zodpovědností, protože pedagogové čím dál více naráželi u svých žáků na mylný výklad svobody. Žáci si ji vysvětlovali spíše jako bezbřehou neohraničenost vůči sobě i druhým.

⁷⁶ Podobně se dočítáme v Instrukci *Autorita a Poslušnost*: „*Křesťan, podobně jako Kristus, je ze své definice poslušný. (...) Poslušnost tedy není ponížením, ale pravdou, na jejímž základě je založena a uskutečněna plnost lidství. (...) V následování Krista jako jeho učedník vložila zasvěcená osoba svou vůli v gestu nejvyšší svobody a bezpodmínečné důvěry do Otcových rukou, aby mu tak dala dokonalou a Bohu milou oběť (srov. Řím 12,1). Spíše než vzorem každé poslušnosti je však Kristus tím, k němuž směřuje každá opravdová křesťanská poslušnost. Vskutku jen plněním jeho slov se křesťan stává jeho učedníkem (srov. Mt 7,24).*“ Srov. Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života *Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, čl. 8.

Ani Maxmiliánovi nebyla poslušnost vrozená⁷⁷, ale postupně v jeho životě rostla a procházela vývojem ruku v ruce s tím, jak rostla a vyvíjela se jeho vztahovost. Po celou dobu Kolbeho řeholního života se jeho poslušnost opírala o několik základních stavebních kamenů, které nakonec Maxmiliána dovedly k zpodobení se s Kamenem, jež stavitelé zavrhlí a jenž se stal kamenem úhelným (srov. Ž 118,22).

Prvním kamenem byla poslušnost vůči pravidlům, Řeholi⁷⁸. Byla dominantní ve světcově mladším věku, ani později ale neztratila na své síle. Přesné dodržování sebemenších pravidel představovalo pro Maxmiliána dokonalost. V tehdejší době se na to koneckonců v řeholní formaci kladl velký důraz, byla to téměř nejdůležitější ctnost řeholníka.⁷⁹ I Kolbe si poznamenal po úmrtí svého duchovního otce: *„Byl to příkladný řeholník. I ty nejmenší klášterní předpisy dodržoval přesně a svým příkladem táhl ostatní.“*⁸⁰ V jeho zápiscích z klíčových exercicií před kněžským svěcením, ke kterým se vracel a které byly pro něj zároveň vojenskou strategií uplatňovanou celý život, čteme:

*„Dodržuj co nejvěrněji denní pořádek a budeš v bezpečí.“*⁸¹

*„Sv. František Saleský: ‚Věrnost v zachovávání řehole je obět’ Bohu příjemná, které dává přednost před každou jinou; je to umrtvování a pokání.‘“*⁸²

A dále: *„Bud’ věrný v maličkostech. Na nich někdy závisí ty největší věci.“*⁸³

⁷⁷ Maxmilián byl poměrně živý chlapec, jeho maminka bývala často znepokojená a s úzkostí se ptávala: „Mundku, Mundku, co jen z Tebe bude?“ Srov. K. STRZELECKA, *Maksymilian Maria Kolbe*, 1983, s. 15.

⁷⁸ Poslušnost vůči Řeholi a jiným pravidlům institutu je velice důležitou v životě řeholníků, protože je jedním z mnoha lidských zprostředkování Boží vůle. Srov. *Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, čl. 9.

⁷⁹ Srov. K. STRZELECKA, *Maksymilian Maria Kolbe*, 1983, s. 26: „Papež Pius X. řekl: ‚Ukažte mi řeholníka, který plně dodržuje řeholní pravidla, a postavím ho rovnou na oltář!’ Tento citát jistě hojně v noviciátu komentovali. S jistotou ale víme, že Maxmilián byl vázaný podobně jako všichni tehdejší františkáni tzv. *Konstitucemi papeže Urbana VIII. z roku 1628. První bod odstavce, který se vztahuje k novicmistroví, mu ukládá, aby vynaložil všechny síly na to: ‚aby vychoval novice k bázni před Bohem, k dodržování řehole a k pěstování klášterní disciplíny.‘ K tomuto byli novicové svým novicmistrem jistě opakovaně vedeni.“*

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 25.

⁸¹ Připomíná známou řeholní poučku: „Zachovej řád a řád zachová tebe!“ (sv. Augustin). I dnes se alespoň ve františkánských společenstvích drží na prvním místě v uzuálech a nejsou bez zajímavosti ani řeholní kuloáry, ve kterých se často traduje, že odchod řeholníků a řeholnic způsobila právě postupně rostoucí nevěrnost vůči dennímu řádu a řádovým povinnostem.

⁸² Srov. A. W. ROMB, *Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM Conv.*, Libertyville 2007, s. 1.

⁸³ *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004, zadní přebal knihy.

Spolubratři vzpomínají, že sotva zazněl zvoneček, který svolával bratry k modlitbě, Maxmilián všeho nechal a spěchal, aby byl v kapli. Přitom však nehleděl na to, s kým je a co zrovna dělá, stávalo se, že např. uprostřed slova opustil i biskupa, takže to bylo trapné. Je pravdou, že Maxmilián byl úzkostnější povahy, což se projevilo skrupulemi v noviciátu, nakonec i zvýšenou úzkostí v plnění řeholních povinností. V této době u něj byla poslušnost předpisová a nebrala ještě příliš ohled na to, že zákony jsou pro člověka, nikoliv člověk pro zákon (srov. Mk 2,27).⁸⁴ Ale víceméně každý v řeholi si asi touto fází musí projít – je to ale spíše poslušnost, která by se dala definovat jako otrocká a poněkud bezduchá.⁸⁵ Často se v ní projevuje spíše touha zvládnout množství předepsaných modliteb, přesně dodržovat sebemenší pravidlo tak, aby to bylo v pořádku, aby člověk splnil „řeholní kvóty“, aby nedošel trestu, než motivace lásky. Ale i na této úrovni poslušnosti se bezpochyby odráží velká snaha o věrnost, která se může stát odrazovým můstkem k hlubokému vztahu s Bohem a ve skutečnosti je už jeho zárodkem. Jde o to vytrvat. A tak i v životě světce dále uvidíme, že věrnost pravidlům se přerodila ve věrnost vztahovou jak k Bohu, tak i k sobě. Z otroka se Maxmilián stane synem a jeho poslušnost se stane poslušností synovskou. Nejen uvědomělým a zralým projevem disponovanosti Bohu, ale hlavně odrazem lásky k Bohu skrze Pannu Marii.

Poslušnost vůči představeným: Maxmilián poslouchal představené takřka dokonale, bez jejich vůle nechtěl ve svém životě nic podniknout, protože byl přesvědčen, že skrze ně se projevuje Boží prozřetelnost, Boží vůle i vůle Neposkvrněné. Tento postoj mu pomáhal také ve chvílích, kdy všechny jeho osobní argumenty mluvily proti⁸⁶, jak o tom sám svědčí ve

⁸⁴ Není zase však v pořádku druhý extrém rádoby velkodušných a zralých laxistů, kteří se často ohánějí nesprávně pochopeným výrokem sv. Augustina: „Miluj a dělej, co chceš.“ a vlastně už denní řád nepotřebují, protože údajně kontemplují v akci. Toto extrémní pojetí může snadno dovést řeholníka mimo společenství.

⁸⁵ Čistě odstrašujícím příkladem tohoto typu poslušnosti byla poslušnost velitele koncentračního tábora Osvětim Rudolfa Hösse. Při vykonávání rozkazů se řídil tím, že je to tak předepsané a rozkázali to jeho představení navzdory výčitkám svědomí, které v sobě postupně zadupal (srov. W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 163-165). I u něj sledujeme určitý vývoj, na konci svého života v dopisu na rozloučenou své rodině píše: „*Klausí, můj milovaný, dobrý chlapče! (...) Zachovej si vždycky dobré srdce. Buď člověkem, který se především, v první řadě, řídí hlubokým lidským citem. Nauč se samostatně myslet a mít své vlastní názory. Nepřijímej všechno, co Ti bude kdo říkat, nepřijímej to nekriticky jako nevyvratitelnou pravdu. Uč se z mého života. Největším omylem mého života bylo, že jsem slepě důvěřoval všemu, co přišlo ‚shora‘, a že jsem se neodvážil mít nejmenší pochybnost o pravdivosti toho, co jsem slyšel.*“ Tamtéž, s. 175.

⁸⁶ Velice těžké pro něj byly ozdravné pobyty, kde mu představený zakázal jakkoliv pracovat. Maxmilián byl velice aktivní a energický člověk, avšak křehký a zdraví mu selhávalo zvláště ve vypjatých chvílích, např. když

svém dopise: „Z poslušnosti jsem jel na kapitolu, ačkoliv bych byl raději, kdybych tam nemusel. Z poslušnosti jsem také zůstal v Polsku, ačkoliv jsem dorazil na kapitolu s předsevzetím, že se vrátím do Nagasaki. Byla to vůle Neposkvrněné. Vše, co musíme udělat z naší strany, je, namísto toho, abychom se řídili sami sebou, nechat se čím dál dokonaleji vést jí, každý den, každý okamžik, kdekoliv, kdykoliv a jakkoliv si to bude přát.“⁸⁷ Poslouchal tedy, i když mu to bylo zatěžko, a své bratry později povzbuzoval, že i v případě, kdy by představení rozhodli něco špatně (nemyšleno nyní proti svědomí), poslušnost takového příkazu vede ještě více k posvěcení poslušného a většímu zpodobení se s Neposkvrněnou. Člověk se opravdu stane jejím nástrojem a naučí se jí víc důvěřovat.⁸⁸ Kolbe navzdory tomu nebyl poslušný svým představeným bezmyšlenkovitě – „slepou“ poslušnost vyhradil jediné vůči Bohu a Panně Marii – jeho poslušnost by se dala nazvat z dnešního pohledu poslušností dialogickou - s něčím, co považoval za dobrý nápad nebo vůli Neposkvrněné, potažmo Boží, vždy přišel s důvěrou za představeným, sdělil mu jádro věci i své motivace poctivě a pravdivě, včetně svých pochybností a rozhodnutí už nechal na něm.⁸⁹ Obzvláště při uvádění motivací se snažil o maximální čestnost, i když věděl, že by to mohlo ohrozit jeho plány; v žádném případě nešlo o „nakláněče“ vůle představených.⁹⁰ Jeho postoj byl ovšem také

se konečně po obrovských počátečních potížích začalo rozvíjet Rytířstvo Neposkvrněné. Z hlediska Kolbeho přirozenosti musela být poslušnost opravdovým zapřením sebe sama. Přesto píše: „Navzdory všemu se cítím celkem dobře, neboť život Rytíře Neposkvrněné spočívá v praxi v tom, že se necháme naší Maminkou vést, kamkoliv nebo jakkoliv si ona přeje. Byla to poslušnost, proto mě sem naše maminka poslala. Tak jak bych mohl toužit po něčem lepším? Nestarám se o Rytířstvo, to znamená, že je nevedu, protože mi otec provinciál řekl, abych všeho teď zanechal, včetně řízení Rytířstva, a soustředil se na to, abych nabyl znovu zdraví.“ Dopis z 25.1. 1921. In: A. W. Romb, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 9.

⁸⁷ Dopis z 4.11. 1937, In: *Tamtéž*, s. 155.

⁸⁸ Velice přiléhavě popisuje dobra z poslušnosti v nesnadných situacích Instrukce Autorita a poslušnost: „Na takovou poslušnost se vylévá Boží požehnání: ‚Zahrnu tě požehnáním ... budou požehnány všechny národy země za to, že jsi mě poslechl.‘ (Gn 22,17.18) Zasvěcená osoba, která prokazuje poslušnost, ví, že v tomto požehnání najde všechno, čeho se vzdala svým zřeknutím; v tomto požehnání je také skryto plné uskutečnění její lidskosti (srov. Jan 12,25).“ In: *Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, čl. 26.

⁸⁹ Příklady je mnoho, zde uvedeme jen ty nejdůležitější: během studií prosba o povolení návštěvy velmistra tamější zednářské lóže, později v Polsku žádost o dovození založit Niepokalanów, žádost o dovození založit misii na Dálném Východě, žádost o dovození působit v Nagasaki a tisknout zde obdobu časopisu Rytíř Neposkvrněné. Tyto události popisuje věrně a živě S. C. Lorit. In: *Kronika jednadvaceti dnů*, Řím 1985.

⁹⁰ Srov. M. ALTRICHTER, *Umění důvěrnosti: vyprávění o řeholním životě*, Olomouc 2012, s. 70.

výsledkem postupného růstu a získanou ctností, jak to pěkně můžeme vidět v jeho první reakci na posláni studovat do Říma a následné, víceméně okamžité korekci⁹¹. Na tuto událost pak sám vzpomínal při promluvě, již měl k bratřím na téma poslušnost. Později definoval pravou poslušnost, zahrnující poslušnost vůči představeným, takto: „*Ale jediné svatá poslušnost sama je schopna nám neomylně ukázat Boží vůli, vůli Neposkvrněné. Z toho důvodu je dokonalé uskutečňování poslušnosti představeným praktickým programem Rytířstva Neposkvrněné. To je opravdové a žité rytířství. Neznamená to však, že by člověk v různých oblastech neprojevoval žádnou vlastní iniciativu. Ve skutečnosti člověk může a musí v plné svobodě hovořit o svých myšlenkách a touhách, které vyvěrají z jeho srdce, ovšem pod podmínkou, že je připraven se stejnou horlivostí uvítat rozhodnutí poslušnosti, ať už jsou ve shodě, či v opozici s naším vlastním pohledem, nebo jsou nám lhostejná (ve vůli někdy rebeluje naše přirozenost).*“⁹²

Je vidět, že co v této ctnosti sám praktikoval, to také vyžadoval od svých podřízených a k tomu je důsledně vedl. Neposlušnost totiž vnímal jako jedno z největších nebezpečí pro křesťany a řeholníky vůbec⁹³: „*Obávejme se neposlušnosti více než jakéhokoliv materiálního zla, a dokonce i více než smrti. Neposlušnost je podstatou hříchu. Neposlušní obývají peklo a nebe je výlučně pro poslušné. Neboť poslušnost je důkazem lásky k Bohu a Neposkvrněné.*“⁹⁴ Na druhé straně je pravdou, že bratři ho milovali navzdory jeho náročnosti či možná i pro ni

⁹¹ „S plnou hlavou pochybností se vydal za představeným, aby mu je upřímně vylíčil. Když O. Česlav Kellar vyslechl bratra Maxmiliána, dal na jeho sugesci a byl téměř rozhodnut, že ho nechá v Krakově. V tu chvíli bratr Maxmilián zaváhal, zda náhodou neprosadil svou vlastní vůli: a co když je to Boží vůle? Řekl představenému: „Já vám pouze sděluji své argumenty, ale chci udělat to, co mi nařídíte, otče magistře.“ Tak pojeděš!“ odpovéděl otec magistr.“ Konferencja wygłoszona do braci w Niepokalanowie na temat posłuszeństwa. Zagroda Niepokalaniej, 1 (1932) 64 – czasopismo wewnętrzne Niepokalanowa. Konferencje ascetyczne. Notatki słuchaczy z przemówień O. Maksymiliana Kolbego. Niepokalanów 1976, s. 14. In: L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 41-42.

⁹² Dopis z 18. 4. 1934. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 115.

⁹³ Pokud zasvěcená osoba v sobě otupí nebo neprohlubuje hledání Boha a jeho vůle, či se dokonce od Něho odvrátí, může snadno přijít o svou identitu a ztratit tím smysl svého povolání. Srov. *Instrukce Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života Služba autority a poslušnost Faciem tuam, Domine, requiram*, čl. 12: „Každý člověk žijící zasvěceným životem má upřímně hledat Otcovu vůli, protože v opačném případě by zanikl důvod jeho životní volby.“

⁹⁴ KOLBE, Maksymilian Maria. Do Br. Angelusa Michalskiego. In: *Pisma - tom IV (595-839)* [online]. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.niepokalanow.pl/pisma,tom-4,830-do-br-angelusa-michalskiego,948>

jako svého otce i matku⁹⁵ a nebáli se mu vyjevit i ty nejmenší pochybnosti, někdy i „hloupé maličkosti.“ Cítili z něj pravou lásku, která nikdy není bez nároků.⁹⁶

Pokud si někdo u něj stěžoval na své představené, vyslechl jej, projevil pochopení a neodsoudil jej. Dotyčného zároveň vedl k modlitbě za ně a přesvědčoval ho o jejich dobré vůli. Často přitom taktně, ale rozhodně stěžujícího upozornil na vlastní příčinu nespokojenosti, která se odrážela v jeho kritice. Zároveň jej ubezpečil o tom, že poslušnost v takových situacích mu může jedině prospět, protože to není představený, kdo nás takto vede, ale Bůh v osobě představeného. Tak Kolbe píše bratru, který je na japonské misií rozhořčen chováním svých spolubratrů i svého představeného: *„Zásadně bychom neměli dělat nic, dokud máme horkou hlavu nebo se zlobíme, ale nejprve se snažme uklidnit a vložit nás samé do Boží vůle a vůle Neposkvrněné, a pak teprve budeme jednat v klidu, takže se nedopustíme přehmatu. Snaž se vyhnout nadměrné touze měnit své okolí a postoje svých bratrů a otců na vlastní pěst, protože jestliže něco nezávisí na tvé vůli, pak se to jistě děje se svolením Boha – a je to On, kdo si přeje, abys to prožil, ne ostatní. Takže to musí být pro tvé vlastní dobro. (...) Představení mohou provádět akce různých druhů a není nám vždy dáno, abychom dokázali pochopit nebo nám bylo dovoleno pochopit, proč dělají to či ono. Můžeme se však, a ve skutečnosti musíme, za představené modlit a svými modlitbami jim pomáhat, aby mohli vykonávat svůj obtížný úřad ve shodě s vůlí Neposkvrněné. (...) A ať už má bratr Samuel jakékoliv názory, jsem si jistý, že jsou projevem nejupřímnější dobré vůle.“*⁹⁷ Maxmiliánova čestnost, otevřenost a autentičnost, dialogičnost a kolegiálnost vůči jiným představeným je velkým impulzem pro poslušnost také v dnešní době, ať už v řádu, nebo v přístupu k nadřízeným obecně.

⁹⁵ „Myslím (...), že nikdy žádný otec nebo matka nemilovali své děti takovou láskou a něžností, jako nás miloval otec Maxmilián. (...) U něj jsem se cítil (...) jako dítě zavěšené mamince kolem krku.“ Srov. S. C. LORIT, *Kronika jednadvaceti dnů*, Řím 1985, s. 77.

⁹⁶ Maxmiliánova láska k bratrům i výkon jeho autority se projevovaly velice prakticky – kdokoli za ním mohl kdykoliv s čímkoliv přijít, vždy si na něj udělal čas. Když po vypuknutí 2. světové války mnozí bratři opustili Niepokalanów, snažil se jim pravidelně posílat dopisy, kde je zpravoval o dění v klášteře a ujišťoval je o lásce Mariině a Boží i své. Srov. A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 175. Zvlášť dojemný je dopis, kdy Kolbe sesbíral útržky dopisů bratří směřovaných do Niepokolanowa, odrážejících jejich touhu po návratu, a tento dopis rozeslal všem, kteří měli možnost vrátit se zpět.

⁹⁷ Dopis M. Kolbeho br. Alfonsi Stepienskému. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 204.

Slepá poslušnost skrze Neposkvrněnou vůči Bohu: v průběhu života získával světec stále větší jistotu, že je Marií (Bohem) milovaný úplně a naplno, a analogicky rostl v důvěře k nim. Učil se číst ve svých životních událostech Boží působení jak zpětně⁹⁸, tak i v současnosti⁹⁹ a postupně se sám na sobě i na druhých přesvědčoval, že se nic a nikdo nemůže Neposkvrněné/ Bohu vymknout z ruky a Jeho plány jsou tím nejlepším, i když člověk zakouší mnohé ústrky a utrpení. Také ty se naučil vidět jako velmi rychlou cestu k Bohu, osvojil si, že Boží moc se projevuje v slabosti. Slabost totiž přitahuje Boží lásku více než naše siláctví, kdy držíme vše pevně v rukou. Maxmilián se stal odevzdaným, a tedy vnitřně pokojným.¹⁰⁰

Maxmiliánova poslušnost se dá asi nejlépe vyjádřit jeho vlastní rovnicí svatosti: $v = V$, ke svatosti dojdeme nejrychleji, když svou vůli vložíme do Boží/ Mariiny vůle. Když naše vůle bude jedno s Jeho/její, to je ta pravá poslušnost. Potom si můžeme být jisti, jestli opravdu chceme být svatí, že svatí budeme, i kdybychom měli pocit, že jsme těmi nejzavrženějšími a neustále padáme. Cesta k této poslušnosti je poměrně jednoduchá: „*konat ty nejběžnější skutky, ale konat je s dokonalou a nadpřirozenou poslušností.*“¹⁰¹

V poslušnosti tedy viděl cestu ke svatosti, nejrychlejší způsob jak šířit Boží slávu, odpověď na Boží/ Mariinu lásku i pevnou a klidnou jistotu, že pokud posloucháme, budeme spaseni, a zároveň mocnou zbraň proti zlu a Zlému i prostředek pro záchranu duší. Koneckonců tedy cestu ke Svobodě.

Na závěr ocitujme několik jeho výroků o poslušnosti, kde se dobře odráží výše řečené: „*Bůh chce při svých dílech vždycky používat nástroje...Bůh nám dal svobodnou vůli a chce, abychom mu svobodně sloužili jako nástroje tím, že svou vůli sladíme s vůlí Jeho, stejně jako*

⁹⁸ Jako projev Boží prozřetelnosti viděl v mládí to, že mu lékárník umožnil studovat. Stejně tak hodnotil v dospívání rozhodnutí své maminky odejít i s otcem žít zasvěceným způsobem života. Matka mu je oznámila v momentě, kdy byl na cestě za provinciálem, že chce odejít z řádu, protože se mu zdálo, že zde nenachází své životní naplnění.

⁹⁹ Když jel do Japonska na misie, neměl určený cíl cesty. Když zastavili v Nagasaki, šel se podívat k tamnímu kostelu a uviděl sochu Neposkvrněné před jeho vchodem, to vzal jako znamení Boží prozřetelnosti a Mariiny vůle, aby zde a ne jinde založil svou misii, která se pozhnaně rozvíjí dodnes.

¹⁰⁰ Maxmilián byl celoživotně slabé fyzické konstituce a velmi často byl vážně nemocný. Jednou si už myslel, že opravdu umírá a přitom byl vnitřně neklidný, protože se bál, že už neuskuteční své cíle získat svět pro Neposkvrněnou. Obával se, že spolu s ním zanikne i jeho dílo. Po vnitřním boji poprosil svého bratra P. Alfonsa Kolbeho, aby na oltář Neposkvrněné položil jeho brýle a hodinky jako symboliky Maxmiliánovy osobnosti a času, který je mu ještě vyměřen, poté se uzdravil. V tom je vidět velký úkon odevzdanosti

¹⁰¹ Srov. *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004, s. 19.

Jeho přesvatá Matka, když řekla: „Jsem služebnice Páně: ať se mi stane podle tvého slova.“ (Lk 1,38). Slova „ať se mi stane“ mají stále zaznívat na našich rtech, protože mezi vůlí Neposkvrněné a vůlí naší má být dokonalá harmonie.“ (Přednáška 13. 6. 1933)¹⁰²

„Díky poslušnosti se staneme nekonečně silnými... Jedině v tom záleží život opravdu moudrý, rozumný. Takový život má nekonečnou moc zjednávat Bohu největší slávu. Kdyby existovala jiná lepší cesta, Ježíš by nám ji svým slovem a příkladem ukázal. O třiceti letech jeho skrytého života říká Písmo svaté jasně: „A poslouchal je“ (Lk 2,51).“ (Dopisy 21. 4. 1919)¹⁰³

„Sami zakusíte v životě již na této zemi, že všechna dokonalost svatosti, veškerá horlivost činnosti a veškerá účinnost misionářského apoštolátu nespočívají ve velké moudrosti ani ve velké inteligenci, ani v množství peněz, a ani v množství modliteb nebo kajících skutků, ale jedině v dokonalé poslušnosti. A proč? Protože poslušností se projevuje jistá vůle Boží, vůle Neposkvrněné.“ (Dopisy 29. 11. 1931)

„Poslušnost: to je úhelový kámen.“ (Dopisy 30. 5. 1931)¹⁰⁴

3.3 Kolbe mariánsky autentický a autenticky mariánský

„Ale Ty, Neposkvrněná, kdo jsi?“ (Rytíř Neposkvrněné 8. 12. 1938)¹⁰⁵

„Jak jsem si zasloužila, že matka mého Pána přišla ke mně?“ (Lk 1,43)

„Hle, od této chvíle mě budou blahoslavít všechna pokolení, že se mnou učinil veliké věci ten, který je mocný.“ (Lk 1,48b-49a)

„Ženo, hle, tvůj syn!“ „Hle, tvá matka!“ (Jan 19,26b-27b)

Doposud jsme se věnovali u našeho světce rysům, které dle našeho názoru výstižně charakterizují jeho osobnost a jeho osobní spiritualitu tak, jak se utvářela v průběhu jeho zrání – ať už jde o najetí síly v slabosti, či svobody v poslušnosti. Nyní se chceme zamyslet nad Kolbeho vztahem k Panně Marii, nejintimnější součástí jeho života. Jsme si vědomi toho, že slovy se dá těžko vystihnout tajemství té, která ve svém vlastním těle nosila Slovo nekonečně

¹⁰² *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004, s. 10.

¹⁰³ *Tamtéž*, s. 17.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, s. 18.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 5.

přesahující všechna ostatní slova a jež se mu stala nejpodobnější ze všech lidských tvorů a tuto podobnost nabízí i těm, kdo se k ní utíkají.

V této kapitole budeme postupovat nejprve chronologicky, zastavíme se nad momenty „sbližování se“ Marie a Maxmiliána během jeho mládí, dospívání i mužné zralosti; zároveň se soustředíme i na rysy Maxmiliánova „mariánství“, na jeho plody i na to, čím by jeho jedinečná úcta mohla být inspirací v našem vlastním hledání zdravé úcty k Matce Boží¹⁰⁶.

Maxmilián byl od malička veden k úctě k Panně Marii příkladem svých rodičů, kteří byli velcí ctitelé Matky Boží a učili své děti důvěřovat jí za každé situace, protože je nikdy neopustí a vždy pomáhá. Doma měli její oltářík, kde se pravidelně s celou rodinou modlivali. I malý Rajmund se často modlil u oltáříku, a když se vydali na pout', za peníze, které dostal od rodičů, si na rozdíl od svých bratrů koupil malou sošku Neposkvrněné, před kterou se často a s plným usebráním modlil.¹⁰⁷ V jeho dětství se mu dle svědectví maminky¹⁰⁸ dokonce Panna Maria zjevila. Sympatické jsou okolnosti tohoto zjevení. Rajmund byl velmi živý chlapec a zapletl se občas do klukovských rošťáren, což jeho přísnou a zbožnou matku velice znepokojovalo. Jednou mu řekla s výčitkou: „Mundku, Mundku, co jen z Tebe bude?“ Chlapec cítil výčitky svědomí, a proto se šel modlit k Panně Marii. Náhle před ním ožila, mile se usmívala a nabízela mu dvě koruny, červenou znamenající mučednictví a bílou znamenající

¹⁰⁶ „Mnohokrát v historii pociťovali křesťané potřebu pochopit a formulovat poslání Ježíšovy Matky v církvi a ve svém duchovním životě a podle toho k ní projevovali svou úctu. Jsme děti své doby, ke které patří i určitá dezorientace v mnoha otázkách, a není divu, že i ve vztahu k Panně Marii mnozí hledají a tápou. Dnešní člověk, zklamaný mnoha povrchními lidskými vztahy, touží po autentickém a osobním vztahu s lidmi i s Bohem. Objeví-li na své cestě s Bohem Pannu Marii, touží i s ní žít v duchu evangelní spirituality, nezátížené předsudky a špatnými zkušenostmi. Když se nechá vést Duchem svatým, Panna Maria se stane prostou součástí jeho duchovního života, bez patosu a přehánění.“ KODET, Vojtěch. Úcta k Panně Marii. In: <http://www.vojtechkodet.cz/> [online]. 3.1.2013 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.vojtechkodet.cz/temata/maria/ucta-k-panne-marii.html>

¹⁰⁷ Srov. K. STRZELECKA, *Maksymilian Maria Kolbe*, 1983.

¹⁰⁸ Toto zjevení je některými autory přijímáno bezvýhradně (např. S. C. Lorit, W. Kluz), jinými (např. Walter Nigg) zpochybňováno jako dokreslení reality zbožnou matkou během kanonizačního procesu, protože světec sám o tomto zjevení nikdy s nikým nemluvil, ani na ně nevzpomínal.

Jiní se vůči němu staví zdrženlivě (např. K. Strzelecka, L. Dyczewicz) a někteří se o něm nezmiňují (T. von Vittinghoff-Schell). Těžko se už dopátráme, jak to bylo. Zkušeností ale je, že nejintimnější a nejvzácnější záležitosti srdce si moudrý člověk nechává pro sebe.

čistotu. Rajmund si mohl jednu z nich vybrat, zvolil si však obě dvě¹⁰⁹ a v jeho životě se obojí radikálně uskutečnilo.

V dospívání se v Maxmiliánově srdci rodil obrovský ideál – bojovat pro Neposkvrněnou, být jejím rytířem¹¹⁰. Představoval si, že pro ni a s ní, Královnou Polska, vojensky osvobodí Polsko od nadvlády Rusů. Tato jeho představa také málem způsobila, že nevstoupil do noviciátu, protože měl pocit, že beze zbraní nemůže uskutečnit v řádu své ideály. Jeho moudrý magistr ho však pomalu navedl k boji duchovnímu, a vyzval ho, aby se za uskutečnění ideálu denně modlil „Pod tvou ochranu“.¹¹¹ Při prvních slibech pak Maxmilián z úcty ke Královně svého srdce přijal ještě druhé jméno Maria.

Během římských studií začal chápat, když viděl, kolik je po světě nepřátel církve, a že se projevují čím dál více otevřeněji a agresivněji¹¹², že je třeba bojovat pro Marii duchovními

¹⁰⁹ V Maxmiliánově volbě se odráží velmi pěkně jeho povaha – nikdy se nespokojil s průměrem, ani lehkým nadprůměrem, ve všem usiloval o maximum. Byl velice ctižádostivý, nejprve lidsky, později přetaveně i v zájmech Božího království. Překážky byly pro něj výzvou k neustálému růstu, podněcovaly jeho horlivost. Sám si předělal heslo sv. Ignáce z Loyoly „Ad maiorem dei gloriam“ na „Ad maximam dei gloriam“ Jistě není náhodou, že při oblačce dostal jméno Maxmilián mající význam největší, významný, náležející k rodu Maximinů, součást jména Maxmilián aemulus – milián – znamená horlivý, následovník (srov. etymologický výklad jména Maxmilián). Zde můžeme uplatnit okřídlené rčení – nomen – omen.

¹¹⁰ Rytířství, boj za dámu rytířova srdce... Maxmilián není ani první, ani poslední, koho přitahoval ve františkánském řádu ušlechtilý ideál rytířství nebo vojenství – svatý otec František z Assisi také toužil po rytířském ideálu, toužil vykonat velké věci. Po obrácení rytířsky hájil Paní Chudobu celým svým srdcem, podobně jako Maxmilián Neposkvrněnou. Navíc Maxmiliánův tatínek byl horlivý vlastenec, není divu, že Maxmiliánova citlivá duše byla podobných ideálů plná. Vojenská terminologie se objevuje poměrně často v jeho spisech – jeden z článků je nazván „Naše taktika v duchovním boji“. O Zdravas Maria mluví jako o kulkách proti Satanovi a jak svůj mariánský spolek, tak i časopis nazývá Rytíř Neposkvrněné. Na generální kapitule Řádu v roce 1986 byl dokonce nařčen z militarismu, ale domníváme se, že duchovní boj je podstatnou součástí křesťanského života, zvláště pak života Bohu zasvěcených, není tedy třeba se těmito vojenskými termíny a rysy svěťce pohoršovat, naopak jsou v mnohém inspirativní.

¹¹¹ Sám Kolbe o tom později píše: „*Když nastala doba, abych vstoupil do noviciátu – nebo to bylo před prvními sliby – přesně si nevzpomínám, uvědomil jsem otce magistra o svých obtížích týkajících se řeholního stavu. Bratr Dionysius mi pomohl změnit náhled na boj za Neposkvrněnou fyzicky, hmotnými zbraněmi. Řekl mi, abych se jednou denně modlil Sub Tuum Praesidium. Začínal jsem chápat, jaký boj pro Neposkvrněnou by to měl být.*“ Článek z r.1935. In: A. W. ROMB, *Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 147-148.

¹¹² Životopisci poznamenávají, že v době Maxmiliánových studií svobodní zednáři oslavovali výročí svého založení. Maxmilián ze svého okna viděl, jak nesou transparenty s proticírkevními hesly i obrazy. První

zbraněmi a to aktivně. 20. ledna 1917, při 75. výročí od obrácení světáckého a agnostického Žida Ratisbonna, dostal při meditaci v seminární kapli vnuknutí, aby založil mariánský spolek¹¹³. Tento spolek později pojmenoval Rytířstvo Neposkvrněné¹¹⁴. Zde leží počátky Kolbeho heroického mariánského apoštolátu.

Tomuto duchovnímu boji byl Kolbe věrný celý život a dorůstal do výjimečného vztahu a oddanosti vůči Neposkvrněné. Chtěl jí dát opravdu všechno. Kvůli ní chtěl žít, bojovat, trpět, radovat se i zemřít hlady, bude-li to její vůle, a tak je jeho mučednická smrt v předvečer slavnosti Panny Marie Nanebevzaté už jen korunou jeho života, díla i lásky k Panně Marii.¹¹⁵

Maxmiliánovou reakcí bylo jít osobně za šéfem římské lóže a obrátit ho, představený mu to zakázal a nařídil mu studovat a modlit se, aby byl opravdu připraven na boj. Srov. W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 24-25.

¹¹³ O výše uvedených událostech Kolbe svědčí: „*O několik let později začali svobodní zednáři demonstrovat otevřeně a agresivně proti církvi. Pod okny Vatikánu umístili černou vlajku Giovanniho Brunistiho. Na této vlajce byl znázorněn archanděl Michael, jak leží pod nohama triumfujícího Lucifera. Ve stejnou dobu byly v nezměrném množství distribuovány lidem letáky, ve kterých byl hanebně napadán svatý Otec. Právě tehdy jsem pojal myšlenku založit aktivní společnost, která by působila proti svobodnému zednářství a dalším otrokům Lucifera. Abych se ujistil, že tuto myšlenku mi vnukla Neposkvrněná, vyhledal jsem radu u Fr. Alexandra Basila, jezuity, který byl mým duchovním vůdcem a zároveň zpovědníkem studentů v Kolegiu (Serafiku). Potom, co mě vyslechl, mi pod poslušnost uložil, abych se touto myšlenkou dále zabýval.*“ Článek z r. 1935. In: A. W. ROMB, *Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 148-149.

¹¹⁴ Hlavním cílem Rytířstva a úkolem rytířů je zasvětit se Panně Marii Neposkvrněné cele, se svou vůlí, intelektem i tělem se stát jejím vlastnictvím a majetkem bez jakýchkoliv výhrad, aby skrze ni pak obrátili a posvětili co nejvíce duší, zvláště hříšníky a nepřátele církve (hlavně svobodné zednáře, všechny heretiky a schizmatiky). Díky svému zasvěcení se rytíři s Neposkvrněnou sjednotí, a tak přinesou bližním Boha.

¹¹⁵ Je zajímavým jevem, že mnozí, kteří chovali zvláštní úctu k nějakému světcí, či tajemství Páně, umírají právě v den, kdy se slaví památka těchto svatých, nebo se připomíná ta či ona Boží vlastnost, nebo tajemství Kristova či Mariina života. Např. řádová sestra, která se celý život zvlášť modlila za duše v očistci, zemřela o Památce všech věrných zemřelých, jiná zase milovala dítě Ježíše a zesnula v den Slavnosti Narození Páně. Jiný laik se před těžkou operací zasvětil Neposkvrněnému Srdci Panny Marie a skončil o památce Panny Marie Sněžné. Jan Pavel II., který šířil úctu k Božímu milosrdenství, zase odešel k Pánu v oktávu Božího milosrdenství. Možná jde o pěkný odraz propojení církve bojující, trpící i vítězné. Maxmilián sám toto vnímal na smrti svého vlastního bratra Alfonse a spolubratra Alberta: „*Obdrželi jsme Váš telegram. Po prvním šoku naplnila naše srdce útěcha, protože telegram byl odeslán den před vigilií Neposkvrněné (6. prosince) a v 16 hodin. Takže (Alfons) musel zemřít právě o vigilií Neposkvrněné a jeho pohřeb se konal o samotném svatém dni! Jak bychom se tedy mohli rmoutit? Zdá se, že si ho zavolala k sobě sama Neposkvrněná, stejně jako si předtím během novény a oktávu její slavnosti povolala bratra Alberta.*“ Dopis z 9. 12. 1930. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 54-55. O smrti Kolbeho v podobném duchu píše Br.

Nyní pojďme k rysům mariánské zbožnosti otce Kolbeho.

Na první pohled upoutá, že Maxmilián Kolbe oslovoval Pannu Marii dvěma způsoby: Neposkvrněná, to častěji, a pak Matka Boží, někdy láskyplně „Mamusia“, což by se dalo překládat jako maminka či mamka. „Mamusia“ je výrazem důvěrného vztahu mezi matkou a synem, analogicky nám připomíná Ježíšovo „Abba“.

Kdo je vůbec Neposkvrněná? Neposkvrněná, latinsky Immaculata, je titul Panny Marie počaté bez poskvrny hříchu dědičného, byla tedy „*od prvního okamžiku svého početí pro zvláštní milost a výsadu všemocného Boha, vzhledem k zásluhám Ježíše Krista, Spasitele lidského rodu, uchráněna jakékoliv poskvrny dědičného hříchu.*“¹¹⁶ A to jako první a jediný lidský tvor. Úcta k Neposkvrněné byla po staletí živá právě ve františkánském řádu – o její promyšlení a rozšíření se zasloužil zvláště Jan Duns Scotus, velký obhájce Neposkvrněného početí Panny Marie¹¹⁷, ale plných sedm století před vyhlášením dogmatu se o její úctu zasloužili i např. sv. Bonaventura či sv. Bernardin Sienský¹¹⁸.

Maxmilián studoval teologii na františkánské koleji sv. Bonaventury, kde byl formován právě „skotisticky“, hlavně v hodinách mariologie, a cítil, že to, co nastudoval, je třeba šířit dál. Dle Maxmiliána je práce františkánů na rozvoji úcty, která vyvrcholila roku 1854 vyhlášením dogmatu o Neposkvrněném početí Panny Marie, pouze začátkem, jakoby architektonickým plánkem k nádhernému domu. A v Maxmiliánově době začíná druhá fáze boje za Neposkvrněnou, jejímž cílem je, aby Neposkvrněnou přijalo co nejvíce srdcí, aby byl pro ni získán celý svět¹¹⁹, a to všemi možnými dostupnými prostředky – jak duchovními (modlitbou, umrtvováním, láskou k bližním, šířením zázračné medailky), tak i intelektuálními (např. plánoval založit speciální akademii, kde by se studovala mariologie na nejvyšší

Jean Rupp: „*(Kolbe byl) člověk, jehož celý život byl jediným hymnem ke cti Neposkvrněné. Tajemným způsobem se od ní dozvěděl, že s jistotou půjde do nebe a do věčnosti odešel v tom samém dni, kdy byla Neposkvrněná vzata do nebe. Datum jeho smrti nezáleželo na něm. Shoda je však udivující. Kdo může zaručit, že se jeho odchod na onen svět odehrál 14. a ne 15. srpna – v den Nanebevzetí?*“ J. RUPP, *Refleksje nad śmiercią O. Kolbego*. In: *Bl. Maksymilian Maria Kolbe*, Niepokalanów 1974, s. 210.

¹¹⁶ KKC 491 (vložená citace: PIUS IX., *bula Ineffabilis Deus*: DS 2803).

¹¹⁷ Je též autorem myšlenky o anticipaci vykoupení Panny Marie. Středověcí teologové se domnívali, že Panna Maria vzhledem k početí bez poskvrny dědičného hříchu zřejmě nepotřebovala být vykoupena. Oproti tomu Scotus zdůrazňuje potřebu vykoupení Panny Marie, vždyť i ona byla lidským tvorem.

¹¹⁸ Bernardin byl zázračně uzdraven na přímluvu Panny Marie, pocházel navíc z města Sieny, kde kvetla živě mariánská úcta a město neslo hrdý titul „milé Panně Marii“.

¹¹⁹ Srov. Článek Zlatá nit' z 1.3. 1933 publikovaný v polském řádovém bulletinu Wiadomosci. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM Conv.*, Libertyville 2007, s. 84-86.

úrovni¹²⁰), i všemi jinými, kupříkladu technickými: „Všechny vynálezy by měly v první řadě sloužit Neposkvrněné a pak teprve dalším účelům: umění, literatura, divadlo, kino, publikace, novinářství, rádio, atd.“ Zdůrazňuje však na několika místech, že „ale před tím vším musíme my sami být její, dokonce až k úplnému zničení našeho ega, k osobnímu celopalu, úplnému a bezvýhradnému (,pokání, pokání, pokání‘).“¹²¹

Maxmilián byl rovněž velkým milovníkem soukromých zjevení Neposkvrněné – ať už sv. Bernadetě Soubirous v Lurdech¹²² či sv. Kateřině Labouré¹²³ nebo Židu Ratisbonnovi.¹²⁴

Kdo však byla Neposkvrněná pro něj? Rozhodně průvodkyní ke svatosti, garantem jejího získání, to zvlášť proto, že ona sama naplňovala Boží vůli celým svým životem, nejdokonaleji ze všech lidí: „Proto i když někdo chce (růst v dokonalosti) a nevidí výsledky, ale odevzdá se cele Neposkvrněné, aby s ním udělala, co se jí líbí, dosáhne dokonalosti a bude svatý. Darujme svou důvěru Neposkvrněné bez výhrad, oddejme se jí bezvýhradně a rychle, velmi rychle se pak staneme svatými.“¹²⁵ „Chce-li někdo růst v dokonalosti, nedaří se mu to samotnému, ale potřebuje vůdce. Proto je normální, abychom se k Bohu pozvedali skrze Marii a s Marií. Ti svatí, kteří se posvětili velmi rychle, také velmi horlivě oslavovali Pannu Marii.“¹²⁶ „Je mimo jakoukoli pochybnost, že vůle Neposkvrněné byla plně spojena s vůlí

¹²⁰ „Jestliže Neposkvrněná svolí, založíme mariánskou akademii, kde budeme studovat, vyučovat a publikovat pro celý svět, kdo je Neposkvrněná. Mohla by to být akademie, kde se bude dát dosáhnout doktorátu v mariologii. Tento obor není příliš známý, ale je velice potřebný pro praktický život a pro obrácení a posvěcení duší.“ In: *Tamtéž*, s. 93. Tato akademie byla opravdu založena. Sídli v Niepokalanówě v Polsku a nese název Instytut Maryjno-Kolbiański „Kolbianum“ srov. <http://www.kolbianum.strefa.pl/> a je zde možné získat doktorát z mariologie.

¹²¹ Dopis z 23. dubna 1933. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: the Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 99.

¹²² Lurdy sám několikrát navštívil, šel si tam vyprosit milost před misí na Dálný Východ. S vděčností vzpomínal, že se mu v mládí díky lurdské vodě a přímlově Neposkvrněné uzdravil zázračně palec, který mu měli druhý den amputovat, protože byl zcela zanícený a hrozila otrava krve. Srov. W. KLUZ, *Světlo a stín*, Praha 1991, s. 23.

¹²³ Jak jsme již několikrát zmínili, světec měl v účtě zázračnou medailku. Ta vznikla na základě Kateřinina zjevení.

¹²⁴ Obrácení Ratisbonna bylo jeho srdeční záležitostí, několikrát o něm psal v časopise Rytíř Neposkvrněné a často o něm vyprávěl. Tímto obrácením se jistě upevnila i jeho víra v účinnost nošení zázračné medailky, kterou neúnavně propagoval a která je také viditelným odznakem rytířů Neposkvrněné.

¹²⁵ Dopis z 9.10. 1935. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV* s. 105.

¹²⁶ Přednáška 30. 5. 1933. In: *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004, s. 52.

*Boží. Proto nepotřebujeme dělat nic jiného než sjednotit svou vůli s vůlí její, a takto se skrze ni sjednocujeme s Bohem.*¹²⁷ Byla také tou, která je nejsilnější přímlyvkyní v boji proti zlu, tou, která zničila všechny hereze a kterou Satan nejvíce nenávidí. Proto Kolbe vnímal, že je dobré modlit se právě k ní za všechny heretiky, schismaticy, hříšníky, tedy ty, které Satan svedl a má je ve svém otroctví, zároveň je však třeba se připravit i na to, že Nepřítel se bude snažit cíleně uškodit těm, kdo ji následují a věnují se jejímu dílu: *„Zdá se mi, draží bratři, že ten kozel sršící jiskry a oheň má v úmyslu zničit Mugenzai no Sono i polský Niepokalanów. Ale toto se děje právě před tím, než nastane ‚nová sklizeň‘ Rytíře. Ale Neposkvrněná (o jeho činnosti) také ví. To je dobrá známka. (Kozel) pravděpodobně očekává, že vzniknou nová města Neposkvrněná a že v blízké budoucnosti bude Rytíř vydáván v nových jazycích a velice by ho těšilo strkat do těchto věcí svůj chorobně páchnoucí ocas. Přesto důvěřujeme Neposkvrněné, že se mu dokáže pohrdavě vysmát, není-liž pravda?“*¹²⁸ Je také tou, která může nejrychleji pozvednout lidi z pádu a pomoci v případě i těch nejsilnějších pokušení: *„Tím, že sami sobě nedůvěřujeme, ale odevzdáme sami sebe a všechna naše pokušení i obtíže Neposkvrněné, vždycky a nejjistěji zvítězíme (samozřejmě, že z naší strany se musíme snažit, jak nejvíce můžeme, abychom nepadli). Neposkvrněná svoje děti neopustí.*¹²⁹

Panna Maria je také maminka. Z toho, co čteme v Maxmiliánových spisech, však vyplývá, užívající analogii, že je sice matka, ale nejen taková jako lidské matky, je odrazem věčného mateřství Božího, či jak vystihl prof. Ctirad Václav Pospíšil ve svém mariologickém díle, je mateřskou tváří Boha Otce. Maxmilián se ji dokonce neostýchá nazvat „doplňkem Nejsvětější Trojice“ a rovněž ji připodobňuje k Bohu Otci, protože jako Kristus vychází ve své Božské přirozenosti z Otce, tak vychází zase ve své lidské přirozenosti z matky.¹³⁰ Maxmilián si u Matky Boží velmi cenil její něhy, znepokojení o osud dítěte, mateřské lásky a jeho úcta byla velmi citová: *„Cožpak není pravda, že kdykoliv se celým srdcem odevzdáme Neposkvrněné Matce Boží a naší matce, vrátí se do našich srdcí pokoj? Cožpak není pravda, že kdykoliv jsme byli pokoušeni a nepadli jsme, bylo to proto, že jsme se obrátili s důvěrou k Marii jako děti ke své matce a drželi se jí pevně za ruku jako děti své matky, naše vůle se cítila posílena a nepodvolila se? Kdokoliv toto nezakusil, měl by to vyzkoušet. Ať to uvidí na*

¹²⁷ Dopis z 18.4. 1934. In: *Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem*, Kostelní Vydří 2004, s. 30.

¹²⁸ Dopis z 3. 9. 1931. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe*, OFM CONV., s. 67.

¹²⁹ Dopis z 3. ledna 1927. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe*, OFM CONV., Libertyville 2007, s. 46.

¹³⁰ Srov. Dopis z 28. července 1935. In: Tamtéž, s. 127-129.

vlastní oči. Ať důvěřuje své vlastní zkušenosti a objeví, jak mocná a dobrá je Matka Boží, která je také naší matkou...ano, naší milovanou matkou.“¹³¹ Nebo: „Neposkvrněná se o mě s láskou stará, s opravdovou a velkou láskou. Dává mi takový pokrm, který potřebuje má duše, a přesně kdy a kolik ho potřebuje. A někdy mě tiskne sladce na své srdce.“¹³² V tomto bodě se nechceme pouštět do psychoanalytických sond Kolbeho duše, je však zjevné, že jeho vlastní matka byla spíše odměřená, přísně založená žena, která dbala u chlapců na bezvadné plnění povinností, citově se projevovala minimálně, a to i vůči chlapcům. O to víc pak prosvítá na Maxmiliánově vzrůstající zdravé afektivitě, že Maria je právem nazývaná „uzdravení nemocných“ – dokáže vyhojit mnohá citová zranění, utrpená kvůli nedostatku citové podpory v dětství, a to je v dnešní době pokřivených vztahů i vzorů ženství a mužství nejvýše aktuální i povzbuzující. Maria je zdrojem něhy, nezištné péče a laskavosti, raduje se i z malých pokroků svých dětí. Je vzorem diskrétní intimity, trpělivosti a vede k mateřství. Ze spisů světce se dozvídáme, že jeden z plodů úcty k Matce Boží Neposkvrněné, a zároveň i velkou milostí je, že se člověk sám stane „matkou Boží“: „Ona sama je Neposkvrněná Početí. Tak je také Boží matkou v nás. Ona z nás dělá bohy. Činí z nás matky Boží tím, že přinášíme Ježíše Krista do lidských duší. Jaké vyvýšení!“¹³³

Všechny tyto aspekty se na Maxmiliánově životě velmi výrazně projevily. Jeho precitlivělost a určitá uzavřenost z doby dospívání se přetavila v hlubokou citovost, a Maxmilián se čím dál více stával pro své spolubratry i ostatní lidi nejen otcem, ale i matkou. Sám si byl svého otcovství i mateřství vědom a nestyděl se za ně, naopak je bral jako velkou výsadu: „Pohoršuje vás oslovení ‚dítě‘ a ‚děti‘ na místo oslovení ‚bratře‘ a ‚bratři‘? Moji převelice milovaní, sv. Pavel tak mluví ve svém listu Korintským (nebo nějaké jiné místní církvi, nepamatuji si to): ‚I kdybyste měli deset tisíc vychovatelů v Kristu, nemáte přesto mnoho otců, neboť v Kristu Ježíši jsem vás zplodil já.‘ Tak i já s radostí toto vztahuji na sebe, raduji se, že navzdory mojí ubohosti, slabosti, hlouposti a bezcennosti, Neposkvrněná ráčila skrze mne vlít do vás svůj život a učinila mě vaší matkou.“¹³⁴ Mnozí svědci právě často vyzdvihují tento jeho mateřský rozměr (srov. Kolbe poslušný, a tedy svobodný). K bratřím se také jako opravdová matka choval, snažil se být často s nimi – nejen že se s nimi modlil předepsané modlitby,

¹³¹ Rytíř Neposkvrněné, listopad 1929. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, str. 51.

¹³² Dopis z 9. dubna 1933. In: *Tamtéž*, s. 86.

¹³³ Dopis z 28. února 1933. In: *Tamtéž*, s. 81.

¹³⁴ Dopis z 9. dubna 1933. In: *Tamtéž*, s. 87.

sdílel s nimi jejich starosti i své, stejně jako radosti o rekreacích, s bratry dokonce manuálně pracoval, navzdory své fyzické slabosti, nemocem, únavě. Sám se nikdy nešetřil, ale pokud viděl, že bratřím ubývají síly, ulehčoval jim. Byl spravedlivý, nedělal rozdíly mezi bratry, dokonce ani mezi bratry a kněžími, jak to bylo v jeho době obvyklé a v řádech zavedené. Každý měl v jeho srdci místo. Povzbuzoval bratry v těžkých dobách, utěšoval je a vždy si našel na každého čas, jedno jestli ve dne nebo v noci. Když byl vzdálen kvůli povinnostem, snažil se pravidelně udržovat alespoň písemný kontakt. Na záchranu duší neváhal vynaložit své síly, i když byl sám na dně a bylo by moudřejší a zcela opodstatněné starat se o sebe sama. Obětoval se však z lásky k nim a z lásky k dobré Matce. Byl jako dobrý pastýř, který hledá každou ztracenou ovci, aby ji dovedl zpět do ovčince.

Na Maxmiliánově životě je vidět, že se učil ze vzoru Marie vycházet čím dál více ze sebe k druhým a zjistil, že druzí se obracejí nikoliv „agresivním intelektuálně-apologetickým“ bojem, ale hlavně láskou a příkladem. Ten, který pohlížel zpočátku s hněvem a odporem i určitou nadřazeností na Židy, jinověrce a zednáře, je pak s láskou vyhledával a nechal si od nich i pomáhat, aniž by je pranýřoval pro jejich vyznání. Právě nezištná pomoc jinověrců byla něčím, co u Maxmiliána způsobilo obrovskou změnu smýšlení. Učil i ostatní, že je třeba hereze nenávidět, ale nepřátele církve nikdy osobně neurážet, ani v tisku, nýbrž snažit se je získat láskou: *„Musíte vyžadovat, aby redaktori a jednotliví pisatelé článků psali v duchu M. I., a to, aby jim šlo o dobytí celého světa pro Neposkvrněnou, záchranu a posvěcení duší skrze ni. Pokud to není nezbytné, musejí se vyhnout odsuzování jednotlivců, politických stran nebo jiných národů. Např. výraz ‚namyšlení‘ v názvu prvního článku na straně 8 by měl být vynechán... Když mluvíme o Židech, dbal bych co největší opatrnosti, abychom ani náhodou nepřilívali k větší nenávisti vůči nim, kterou však už někteří čtenáři v mysli bohužel chovají, protože mnoho lidí o Židech špatně hovoří, nebo jsou vůči nim dokonce nepřátelští. Je evidentní, že Židé mají v některých případech špatnou víru, a pak je nezbytné postupovat energičtěji, ale nikdy nezapomínejme na to, že hlavním cílem je, jako vždy, obrácení a posvěcení duší, jejich naklonění k Neposkvrněné skrze naši lásku ke všem duším, včetně Židů, zednářů, heretiků, apod.“*¹³⁵

V Maxmiliánovi postupně rostla i neochvějná důvěra v pomoc a přízeň Panny Marie, kterou vnímal v projevech Boží prozřetelnosti. Panna Maria se o své věrné postará a její péče je praktická. To můžeme vidět na několika pěkných událostech v životě Kolbeho. Již výše

¹³⁵ Dopis z 12. července 1935. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s.123-124.

jste zmiňovali, že měl v postulátu krizi povolání a uvažoval o odchodu. Byl už na cestě za představeným, v tom se odehrála následující událost: „*V této kritické hodině mi Boží prozřetelnost poslala ve svém nekonečném milosrdenství skrze Neposkvrněnou do hovorny maminku. A tak roztrhal Pán Bůh všechny ďábelské sítě. S obavami a vděčností vzpomínám na tuto hodinu. Co by se stalo, kdyby nás Panna nedržela pevně ve své ruce?*“¹³⁶ Matka oznámila chlapcům, že odchází do řádu i s tatínkem, když už je o všechny děti postaráno a Maxmilián vida situaci, zavnímal, že je to znamení zůstat. Když spouštěl tiskový apoštolát, Rytíře Neposkvrněné, představení mu dali povolení k dílu za podmínky, že nebude od nich vyžadovat žádnou finanční podporu. Na počátek ale potřeboval 500 marek. Rozhodl se, že je vyžebřá, chodil po nočních Krakově, hustě přšelo a on se velice styděl někde zaklepat a vrátil se s prázdnou. Nakonec však došlo k významnému projevu přízně Neposkvrněné. Nechme nyní zavzpomínat samotného Maxmiliána: „*Vybavil jsem si jeden zážitek z roku 1922. Měli jsme odeslat první výtisk Rytíře do tisku a zaplatit za to 500 marek. (Představení) mi nedovolili se zadlužit ani si požádat o půjčku; byl jsem tedy ve vážných finančních potížích. Abych se dostal do tiskařství, musel jsem projít kostelem. A tam jsem našel na oltáři Neposkvrněné obálku s nápisem ‚Pro Neposkvrněnou‘. Když jsem ji otevřel, našel jsem v ní přesně 500 marek. Cožpak by někdo mohl říct, že pouze náhodou se zde mohla objevit přesná částka, kterou jsem potřeboval a za kterou jsem se tak vřele modlil? Co se mě týče, nemohu souhlasit s tím, že šlo o pouhou náhodu. Náhodou nazýváme takovou událost, u níž neznáme příčinu. Ale Bůh zná vše a všechno řídí; proto čestně vyznávám, že v tomto případě nešlo o náhodu ani o zázrak, ale o projev přízně, opravdové přízně Neposkvrněné. A za její přízeň, kterou mi věnovala, jí stále děkuji celým svým srdcem.*“¹³⁷ Podobně při zakládání polského Niepokalanowa neměl peníze na stavební parcelu, kníže Jan Drucki-Lubecki jim nabídl majetek zadarmo, ovšem za určitých podmínek, které provinční radě přišly nepřijatelné. Maxmilián se snažil bojovat dál, na poli pozemku postavil sochu Neposkvrněné a celou záležitost jí svěřil do rukou, majitel pak „zázračně“ stáhl své podmínky, takže Maxmilián nakonec dostal k výstavbě souhlas.¹³⁸ Obdobně tomu bylo i při zakládání misie na Dálném Východě, Maxmiliánovi nebylo jasné, kde se má s bratry usadit, nechtěl však místo lidsky ovlivňovat. Vždy, když loď zastavila v nějakém velkém městě, šel Maxmilián navštívit

¹³⁶ M.M. KOLBE, *Briefe von 1915-1941*, München 1981, s. 22.

¹³⁷ Článek z r. 1930. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, s. 53-54.

¹³⁸ Srov. L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 132-135.

tamního ordináře. Všude naráželi na překážky, jež ovšem chápali jako projev vůle Neposkvrněné, jako jasné znamení, že je chce mít jinde, a tak pokračovali dál a dál, až nakonec doputovali do Japonska. Když se vylodili v Nagasaki, spatřili před tamější katedrálou sochu Neposkvrněné. Kolbe to přijal jako znamení od ní. Také nagasacký biskup mu dal dovolení působit v jeho diecézi, a tak na tomto místě zůstali.¹³⁹ Taktéž když potřeboval parcelu na stavbu japonského Niepokalanowa – Mugenzai no Sono, všichni se mu divili, že si zvolil poměrně nedostupné a nepraktické místo v polovině hory a na okraji města. Maxmilián jen odvětil, že si to tak Neposkvrněná přála. Při jaderném útoku na Nagasaki 6. srpna 1945 bylo téměř celé město zničeno a mnoho lidí zahynulo, nebo bylo poraněno s vážnými následky, komunitě bratří se však nic nestalo. Ona nepříjemná hora ztlumila míru radiace na minimum stejně jako i tlakovou vlnu, jež vyrazila pouze okenní tabulky, bratři byli zcela zdraví. Tehdy pochopili, že nešlo o náhodu.¹⁴⁰ A tak bychom mohli pokračovat dál a dál.

Velká byla i Maxmiliánova víra v moc zázračné medailky s Neposkvrněnou¹⁴¹ – byl jejím horlivým rozdavatelem a neúnavným apoštolem, neostýchal se ji věnovat opravdu komukoliv, kdo projevil alespoň náznakem ochotu – mnoho lidí se pak obracelo k Bohu, nechali se pokřtít, přistoupili ke svátosti smíření, či přijali plné společenství katolické církve. Nechme opět vydat svědectví samotného světce: *„Jednomu státnímu úředníkovi, který dlouhou dobu zanedbával přijímání svátostí, jsem nabídl ke čtení apologetickou knihu. Nestál o ni, ale dal ji stranou a hledal nějaké brakové romány se slovy: ‚Jsem heretik, takže potřebuji jasné důkazy.‘ Modlil jsem se k naší Neposkvrněné Matce, aby na její přímlovu a přímlovu Nejsvětějšího Srdce Páně a svaté Gemmy přijal zázračnou medailku a vyznal své hříchy. Slíbil jsem svaté Gemmě, že pokud ještě toho dne přistoupí ten muž ke svátosti smíření, přeložím její životopis do ruštiny. A tak se i stalo.(...) Se studenty jsem vedl apologeticky zaměřené diskuze, ale neformálně, tak aby každý z nich měl příležitost se svobodně vyjádřit. Když byl můj nejvášnivější odpůrce jednou zahrán do kouta, řekl: ‚Nemohu uvěřit‘. Ale když nebyl schopen dokázat svá tvrzení ani za pomoci Schopenhauerovy filosofie a ještě nějaké jiné knihy, kterou držel v ruce, podvolil se nakonec milosti Boží na přímlovu Marie, jejíž zázračnou medailku přijal o něco dříve, a překvapil své kolegy tím, že veřejně oznámil, že chce přistoupit ke*

¹³⁹ Srov. L. DYCZEWSKI, *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*, Brno 2005, s. 159-162.

¹⁴⁰ Srov. S. C. LORIT, *Kronika jednadvaceti dnů*, Řím 1985, s. 90.

¹⁴¹ Musíme zde uvést na pravou míru zázračnost medailky, nemáme na mysli moc medailky coby amuletu, ale spolu se světce vnímáme její dobrovolné přijetí jako první krok ke spolupráci s Boží milostí, která pak může na danou osobu působit právě na přímlovu Panny Marie. Zázračná medailka je také odznakem rytířů Neposkvrněné.

svátosti smíření. A taky to brzy učinil. Po návratu domů mi napsal a prosil mě, abych se za něj modlil. (...) V tom samém sanatoriu jsem měl to štěstí, že jsem mohl pokřtít Žida (také univerzitního studenta) a udělit mu poslední pomazání (protože se nacházel ve vážném zdravotním stavu). Jednoho dne přijela jeho matka a bratr a způsobili obrovský rozruch, ale – bylo už příliš pozdě. Předtím jsem mu také dal medailku. Kvůli této události mě nenáviděli skoro všichni studenti (...) Když tu nějakou dobu pobývali bolševičtí zajatci (bylo jich asi čtyřicet), poslal jsem do Krakova pro nějaké apologetické knihy (v ruštině) z knihovny M. I. a zapůjčil jsem jim je, přitom jsem jednoho určil za knihovníka. Někteří začali být přesvědčení o tom, že Ježíš Kristus založil jen jedinou církev; někteří dospěli k závěru, že papež, Petrův nástupce, je hlava církve. Všichni přijaliázračnou medailku, dokonce i dva Židé, kteří sloužili spolu s polskými vojáky jako strážé. Teď už jsou všichni pryč. Rusové mi řekli: „Kdykoliv se podíváme na tuto medailku, vzpomeneme si na kněze, který nám ji dal“. (...) Dal jsem také medailku jistě Židovce. Slibila mi, že s ní bude zacházet s úctou. Kdykoliv mě potká, vždy mě zdraví hlubokou úklonou.“¹⁴²

Velikost Kolbeho mariánské úcty je i ve velkém zdůraznění svobody a aktivity mariánského ctitele. Velkou inspirací pro Maxmiliána Kolbeho byl sv. Ludvík Maria Grignion z Montfortu a jeho kniha „O pravé mariánské úctě“, kterou často doporučoval ke čtení. Jako velký Grignionův přínos a následování hodný přístup viděl celkové odevzdání se Matce Boží, v přístupu se však přeci jen oba dva svatí lišili. Grignion zdůrazňoval svaté otroctví Panně Marii, pasivní odevzdanost a poslušnost. Maxmilián oproti tomu rostoucí svobodu dětí Božích plynoucí z mariánského zasvěcení a poslušnost aktivní a tvůrčí¹⁴³, i když o zasvěcencích Panně Marii mluvil jako o „majetku a vlastnictví“, ale vybral co nejvhodnější příměr, který by vyjádřil úplnou a bezhraniční vydanost; ti, kdo se zasvětili Panně Marii a vydají se jí naplno, se nakonec dočkají velké důstojnosti tím, že se jí stanou podobnými a skrze ni i Kristu a skrze Krista Otcí.

Maxmilián dále prorocky vidí Pannu Marii jako Matku jednoty mezi různými větvemi prvního františkánského řádu a též jako naději na obnovu vlastního řádu minoritů: „Aby se náš řád obnovil, nepostačí k tomu ani ty nejmoudřejší předpisy zajištěné nejprísrnějšími tresty. Pro tuto oblast je nevyhnutelná nadpřirozená milost, milost posvěcující pro naše řeholníky.

¹⁴² Srov. Dopis z 25. ledna 1921. A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 9-11.

¹⁴³ Srov. A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 36-38.

A protože Neposkvrněná je „Prostřednice všech milostí“, vyplývá z toho, že čím více se k ní někdo přiblíží, tím víc rozkvetne jeho duchovní život.“¹⁴⁴ I dnes je Panna Maria uctívána jako Matka jednoty a tento její rozměr je velice aktuální v úsilí o ekumenismus i o mezináboženský dialog.

Velikost Kolbeho úcty dále tkví v jeho bádání i jeho převedení do praxe. Je známo, že Kolbe získal dva doktoráty, jeden z filosofie a jeden z teologie a intenzivně se zabýval Pannou Marií z mariologického hlediska. Ovšem pro napsání ucelených teologických pojednání nebyl povolán, což je realita v terénu misijního nasazení svého typu. Jeho články jsou kerygmatické, psané (na možnosti časově omezené reflexe) čtivě a živě, jasnou přímou řečí. Zcela jistě se v nich zúročují předchozí studia, zejména na římské Gregoriánské univerzitě.

V praktických aplikacích poznání - založení a rozvíjení Rytířstva Neposkvrněného a v tiskovém apoštolátu (časopisy Rytíř Neposkvrněné, Malý rytířek, Malý deník) - se výrazně projevují další rysy Maxmiliánovy osobnosti. Kromě již zmíněné horlivosti a nasazení se na maximum, také velmi vyvinuté organizační a taktické schopnosti, dar vést lidi, rozhodnost, schopnost stát si za svým, flexibilita, jasnost úsudku, odvaha jít do neznámého, bojovnost i nadšení pro technické vynálezy. Rozhodně si tedy nelze představovat Maxmiliána jako zbožného světce a mariánského ctitele odtrženého od reality, za což ho považovali někteří spolubratři zvláště v jeho začátcích, nebo jak je poněkud nešťastně zobrazen ve filmu K. Zanussiho „Život za život“, kde spíše působí dojmem unylého odtělesněného stoika, který vězí kdesi v nebesích, pokud nepronásleduje všechny tvrdostí. Takový počín působí spíše dojmem mrzačení světce. Maxmilián byl temperamentním mužem, nikoliv přezbožnělým tichošlápkem, který reagoval na vše pozemské, jako by se ho to ani už nedotýkalo. Výjimkou ve filmu jsou části, kde je Maxmilián v koncentračním táboře, zde se jeho osobnost velice pěkně odráží.

Na závěr této kapitoly musíme ještě upozornit i na diskutabilní projevy Maxmiliánovy úcty, tak jak je vnímali jeho současníci a jak to může přijít i dnešním lidem. Alfons, vlastní bratr Kolbeho, vyjádřil ve svém deníku názor, že Maxmilián svou úctu už přehání, že „*Marii dal místo Boha, že je snad pro něj víc než Bůh*“. Tato námitka někdy zaznívá i dnes při pohledu na Kolbeho mariánské spisy. Při hlubší analýze vidíme, že to není pravda. Maxmilián dochází skrze Marii k Bohu, je pro něj průvodkyní k Němu, učitelkou připodobnění,

¹⁴⁴ Dopis z 8. 8. 1936 In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 95.

bezpečnou cestou ke spáse, ale rozhodně ne Bůh samotný. To je viditelné i v následujícím dopise: „*Uvědomme si každý den a více do hloubky, že náležíme-li Neposkvrněné, náležíme Ježíši a Bohu v ní a skrze ni, ne však paralelně. Nesloužíme Bohu Otci, Ježíši a Neposkvrněné jako odděleným předmětům úcty. Sloužíme Bohu (Otcí) v Ježíši a skrze Ježíše. Sloužíme Ježíši v Neposkvrněné a skrze Neposkvrněnou. Jinými slovy, sloužíme Neposkvrněné přímo, výlučně a bez hranic, ale s ní, v ní a skrze ni sloužíme Ježíši, a s Ním, v Něm a skrze Něj sloužíme Bohu Otci.*“¹⁴⁵ I na jiných místech je dobře vidět, že Kolbe si byl vědom, že naším posledním cílem je Bůh a že Neposkvrněná je prostřednicí spásy, nikoliv spásou samou. Není na místě Božím, ale k Ježíši se dostáváme snadněji skrze ni a zase skrze Ježíše se dostáváme k Bohu Otci. Láska k Bohu a láska k Marii se u něj tedy propojovala a je lidskou zkušeností, že čeho je srdce plné, toho ústa přetékají. Kolbe byl do Neposkvrněné zamilován celou svou osobností. Neviděli bychom proto jako problematické, že světec mluví téměř neustále o Marii.

Další problematická část se týká jakoby rozštěpení vůle Mariiiny a Otcovy, jakoby Otcova vůle byla jen spravedlnost, Mariina jen milosrdenství. Tuto otázku bychom museli nechat na zvážení systematickým teologům. Zdá se nám, že ale doba, kdy světec žil, byla dobou velkého napětí mezi přísností, spravedlností, Božím hněvem, která byla přisuzována Otci a zase milosrdenstvím, láskou, smířením, odpuštěním na straně Syna¹⁴⁶. Není náhodou, že v té době měla sv. Faustýna zjevení o Božím milosrdenství, a jeví se nám, že i Kolbe vnímal důležitost milosrdenství, neboť hovoří o dobrotivosti a milosrdenství Otce, ty se ale projevují skrze Marii, která je nástrojem těchto dvou atributů. Tyto dva pohledy se však nevylučují, spíše doplňují a vyhraněnost spravedlnost versus milosrdenství je odrazem tehdejší mentality¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Dopis z 28. července 1935. In: A. W. ROMB, *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe, OFM CONV.*, Libertyville 2007, s. 128.

¹⁴⁶ Tuto intuici nacházíme potvrzenou prof. C. V. Pospíšilem ve falešném pojetí soteriologického významu kříže – penální substituci. Srov. C. V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta Pán a Spasitel*, 4. vyd., Kostelní Vydří 2010, s. 374-376.

¹⁴⁷ O pojetí milosrdenství a spravedlnosti v této době výstižně pojednává Kateřina Lachmanová ve své knize *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu: Modlitba za druhé a za svět: srovnávací studie*, Kostelní Vydří 2010, s. 49-52.

ZÁVĚR

Maxmilián Kolbe jako vzor pro růst v duchovním životě. Tvorba této práce mě nesmírně obohatila, prohloubila mou úctu ke sv. Maxmiliánovi i znalosti o něm, odrazila se v mém duchovním životě – povzbudila mě k větší důvěře vůči Bohu, zvláště v mých vlastních slabostech, a pomohla mi otevřít nový pohled na úctu k Panně Marii, vyrovnat se s jistou nedůvěrou vůči ní pramenící z mé předchozí protestantské minulosti. Ukázala mi i na krásu poslušnosti jako cesty ke svobodě a podstaty identity Bohu zasvěcených osob.

Myslím si, že největším přínosem této práce je právě její aktuálnost pro duchovní život tím, že se vyrovnává s nesnadnými tématy v křesťanském životě, jakými je slabost, svoboda x poslušnost a motivuje k růstu. Samotný růst Maxmiliána Kolbeho je svědectvím pro věřící a povzbuzením právě pro ty, kdo se bojí slabosti, pro ty, kdo se bojí poslušnosti, a zároveň ukazuje, jak plodný může být živý vztah k Panně Marii. Hodnotnými jsou i překlady úryvků Kolbeho díla z cizojazyčné literatury. Mnohé z nich nebyly ještě v češtině uvedeny.

Jistě by bylo do budoucna přínosné projít více světcových spisů, zvláště těch v polštině, a zaměřit se na více témat s ním spojených, ať jsou to eucharistická úcta, misijní nasazení, tiskový apoštolát, apologetika, prožívání všednosti, způsoby modlitby atd. V tom všem je Kolbe velice inspirativní. Vítané by bylo větší propojení práce s dogmatickou teologií, zvláště mariologií.

Zajímavou výzvou by byl komentovaný překlad jeho spisů do češtiny.

BIBLIOGRAFIE

1. Text Bible

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad. 17., (8. opr.) vyd. Překlad Miloš Bič, Josef Bohumil Souček, Jindřich Mánek. Praha: Česká biblická společnost, 2009, 1387 s. ISBN 978-80-87287-24-8.

2. Prameny

Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním. Vyd. v KN 3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 1887 s. ISBN 80-719-2329-X.

Denní modlitba církve: vlastní texty pro Františkánskou rodinu v ČR. Praha: Sekretariát Františkánské rodiny v ČR, 2004, 547 s.

Františkánské prameny. 2. vyd. Editor Ctirad Václav Pospíšil. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001-, 2 sv. ISBN 80-7266-073-X1.

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], v KN. 1. Překlad Josef Koláček. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 793 s. ISBN 80-719-2488-1.

3. Dokumenty církve

KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA.
*Instrukce Služba autority a poslušnost **Faciem tuam, Domine, requiram*** (11. 5. 2008).
Dostupné on-line na <<https://www.portalcmtf.upol.cz/open.php?type=0&id=403>>
a <<http://www.kvpzr.cz/>>

O životě, který je nedotknutelné dobro: encyklika Jana Pavla II. z 25. března 1995. 1. vyd. Překlad Markéta Koronthálová. Praha: Zvon, 1995, 137 s. ISBN 80-711-3139-3.

4. Ostatní literatura

ALTRICHTER, Michal. *Umění důvěrnosti: vyprávění o řeholním životě*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012, 135 s. Prameny spirituality, 25. ISBN 978-807-4121-029.

BIELICKI, Maciej. Etereoplan ojca Maksymiliana. In: BAR, Joachim Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974, s. 179-181.

DOMAŃSKI, Jerzy. *Myšlenky sv. Maxmiliána M. Kolbeho o Panně Marii*. Vyd. 2. Překlad Jarosław Pastuszek. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2007, 158 s. ISBN 978-80-7266-261-6.

DYCZEWSKI, Leon. *Svatý Maxmilián Maria Kolbe*. Brno: Konvent minoritů, 2005, 239 s. ISBN 80-903-3951-4.

FACCENDA, Luigi. *A heart trained: Saint Maximilian Kolbe*. 2. ed. Bologna: Edizioni dell'Immacolata, 1999. ISBN 83-869-9156-9.

CHRÓŚCICKI, Tadeusz. Na Pawiaku. In: BAR, Joachim Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974, s. 193-194.

KIETA, Mieczysław. Błogosławiony z KL Auschwitz. In: BAR, Joachim Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974, s. 198-201.

KOŚCIELNIAK, Mieczysław. W Oświęcimiu. In: BAR, Joachim Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974. s. 195-197.

KLUZ, Władysław. *Světlo a stín: paralela života sv. Maxmiliána Maria Kolbeho a Rudolfa Hösse, velitele koncentračního tábora v Osvětimi*. Překlad Terezie Brichtová. Praha: Zvon, 1991, 205 s. ISBN 80-711-3044-3.

KOLBE, Maximilian a Herausgegeben von den Franziskaner-Minoriten WÜRZBURG. *Briefe von 1915-1941*. Munchen: G. Kaffke, 1981. ISBN 38-739-1035-7.

LACHMANOVÁ, Kateřina. *Terezie z Lisieux a Silván z Athosu: modlitba za druhé a za svět: srovnávací studie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 309 s. Teologie (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-807-1950-950.

LORIT, S. C. *Kronika jednadvaceti dní*. Řím: Křesťanská akademie, 1985, 95 s.

PERRIN, Henri. Jeszcze jedna strona do „Złotej legendy”. In: BAR, Joachim Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974, s. 174-178.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 590 s. Teologie (Karmelitánské nakladatelství: Krystal OP). ISBN 978-80-7195-465-1.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 462 s. Teologie (Karmelitánské nakladatelství: Krystal OP). ISBN 978-80-7195-394-4.

ROMB, Anselm W. *The Kolbe Reader: The Writings of St. Maximilian Kolbe OFM CONV*. Libertyville: Marytown Press, 2007, 213 s. ISBN 0-913382-35-3.

RUPP, Jean. Refleksje nad śmiercią o. Kolbego. In: BAR, Joachim, Roman. *Bł. Maksymilian Maria Kolbe*. Niepokalanów: Ojcowie franciszkanie, 1974, s. 210-214.

Růženec se svatým Maxmiliánem Marií Kolbem. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 59 s. ISBN 80-719-2591-8.

STRZELECKA, Kinga. *Maksymilian Maria Kolbe*. 2. Auf. St. Benno-Verlag, 1983, 236 s..

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1995, 413 s. Současné otázky. ISBN 80-901957-2-5.

VITTINGHOFF-SHELL VON, Theodor. *Hier ist dein Bruder!*. St. Benno Verlag, 1967, 62 s.

5. Elektronické zdroje

KODET, Vojtěch. Úcta k Panně Marii. In: *Http://www.vojtechkodet.cz/* [online]. 3.1.2013 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.vojtechkodet.cz/temata/maria/ucta-k-panne-marii.html>

Pisma św. Maksymiliana Kolbego. *Niepokalanów* [online]. 2008 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.niepokalanow.pl/pisma>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK¹⁴⁸

bl. blahoslavený, blahoslavená

DS DENZINGER – SCHÖNMETZER – HÜNNERMANN, *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Bologna 1995.

KKC *Katechismus katolické církve*, Praha 2001

LG věroučná konstituce II. vat. koncilu o církvi *Lumen Gentium*

M. I. Miles Immaculatae – Rytířstvo Neposkvrněné

OFM Ordo Fratrum Minorum – Řád menších bratří františkánů

OFM Cap. Ordo Fratrum Minorum Capucinatorum – Řád menších bratří kapucínů

OFM Conv. Ordo Fratrum Minorum Conventualium – Řád menších bratří konventuálů

PG *Patrologie cursus completus ..., Series Graeca et Orientalis* (ed. J.P. Migne), Paris 1878 - 1890

s. strana

srov. srovnej

sv. svatý, svatá

¹⁴⁸ Zkratky biblických textů jsem převzala z českého ekumenického překladu Bible.

ANOTACE

Tato práce se zabývá Maxmiliánem Kolbem jako vzorem pro růst v duchovním životě. První část seznamuje čtenáře s životem a dílem Maxmiliána Kolbeho a jeho prožíváním františkánské spirituality.

Druhá ústřední část se věnuje nejvýraznějším a typickým rysům Kolbeho duchovnosti: síla v slabosti, poslušnost, mariánská úcta; ty jsou zároveň impulsy pro růst v duchovním životě každého z nás.

Klíčová slova – Maxmilián Kolbe, duchovní růst, františkánská spiritualita síla v slabosti, poslušnost mariánská úcta.

This work is focused on Maximilian Kolbe as an example for spiritual life growth. The first part of the work introduces St. Maximilian's life and work and his insight to Franciscan spirituality.

The second central part of the work deals with the most significant and typical features of Kolbe's personal spirituality: strength in weakness, obedience, devotion to the Blessed Virgin Mary. These features represent spiritual impulses for spiritual life growth of all of us.

Key words – Maximilian Kolbe, spiritual growth, Franciscan spirituality, strength in weakness, obedience, devotion to the Blessed Virgin Mary.